

การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอทับปุดบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

**Extension and Development of Organic Agriculture Group in Kabinburi District,
Prachinburi Province**

Miss Thidarat Pante

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาวธิดารัตน์ พันเต
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จางงัก จุลเอียด)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
ผู้วิจัย นางสาวธิดารัตน์ พันตะ รหัสนักศึกษ 2619001478 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรายุ สราญรมย์
 (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ 2) การดำเนินการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ 3) แรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และ 5) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 111 คน สืบหาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.47 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.85 คน ส่วนใหญ่อาชีพหลักทำสวน มีพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 15.22 ไร่ รายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 201,540 บาท และรายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ย 150,630 บาท (2) การผลิตเกษตรกรอินทรีย์ เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ในประเด็น การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ ที่ตั้งของพื้นที่ แหล่งน้ำ การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปนมาทางดิน น้ำ และอากาศ การเลือกพันธุ์พืช การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูป (3) เกษตรกรมีแรงจูงใจในภาพรวมระดับมาก ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ค่าเฉลี่ย 3.91) และด้านความพร้อมในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.71) (4) เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.74) และด้านกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.61) และ (5) เกษตรกรมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งปัญหาภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.23) และปัญหาภายนอกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.18) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.59) และการส่งเสริมและให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.60)

คำสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

Thesis title: Extension and Development of Organic Agriculture Group in Kabinburi District, Prachinburi Province

Researcher: Miss Thidarat Pante; **ID:** 2619001478; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Ponsaran Saranrom, Assistant Professor; (2) Dr. Sineenuch Khrutmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic social and economic conditions of organic agricultural group members (2) the production operation of organic agriculture of organic agricultural group members (3) motivation in adopting organic agriculture of organic agricultural group members (4) opinions about organic agricultural group development of organic agricultural group members and (5) problem and suggestion conditions regarding the extension and development of organic agricultural group.

The population of this study was 111 farmers who practiced organic agriculture in Kabinburi district, Prachinburi province. The sample size came from the entire population. Data was collected by conducting interview and was analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, and standard deviation.

The results of the research showed that (1) most of the farmers were female with the average age of 50.47 years and the average members in the household of 3.85 people. Most of them worked on gardening as their main profession with the average agricultural land of 15.22 Rai. The average income from the agricultural sector was 201,540 Baht and the expense from the agricultural sector was 150,630 Baht. (2) The organic agricultural production of the farmers performed organic agriculture standart in the aspect of the selection of organic plant production area, land location, water resources, protection planning from contaminated substances through soil, water, and air, plant selection, storage and transportation management, and post harvest and processing management. (3) Farmers were motivated, overall, in 2 aspects: extension from government officer aspect (mean = 3.91) and the readiness in the production aspect (mean = 3.71). (4) Farmers expressed the opinions about the organic agricultural group development at the high level in 2 aspects which included member aspect (mean = 3.74) and committee aspect (mean = 3.61).and (5) Farmers encountered with the problems at the moderate level with both group internal problems (mean = 3.23) and group external problems (mean = 3.18). The extension guidelines and the organic agricultural group development were such as the officer development to gain expertise in organic agriculture (mean = 4.59) and the extension and knowledge distribution in accessing information resources about organic agriculture by using information technology (mean = 4.60).

Keywords: extension and development, organic agricultural group, Kabinburi district, Prachinburi province

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง และเอาใจใส่ดูแลในการทำวิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สินินุช คุรุทเมือง แสนเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จางงัก จุลเอียด ประธานการสอบที่กรุณาสละเวลามาร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ รวมถึงให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ และขอขอบคุณบุคลากรและเจ้าหน้าที่สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเพื่อนนักศึกษาปริญญาโททุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือเสมอมา

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คุณอุษา ลี้มกุลวราภิวัดน์ ญาติพี่น้องที่คอยให้คำปรึกษาที่ดี ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นและมีกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ธิดารัตน์ พันเต

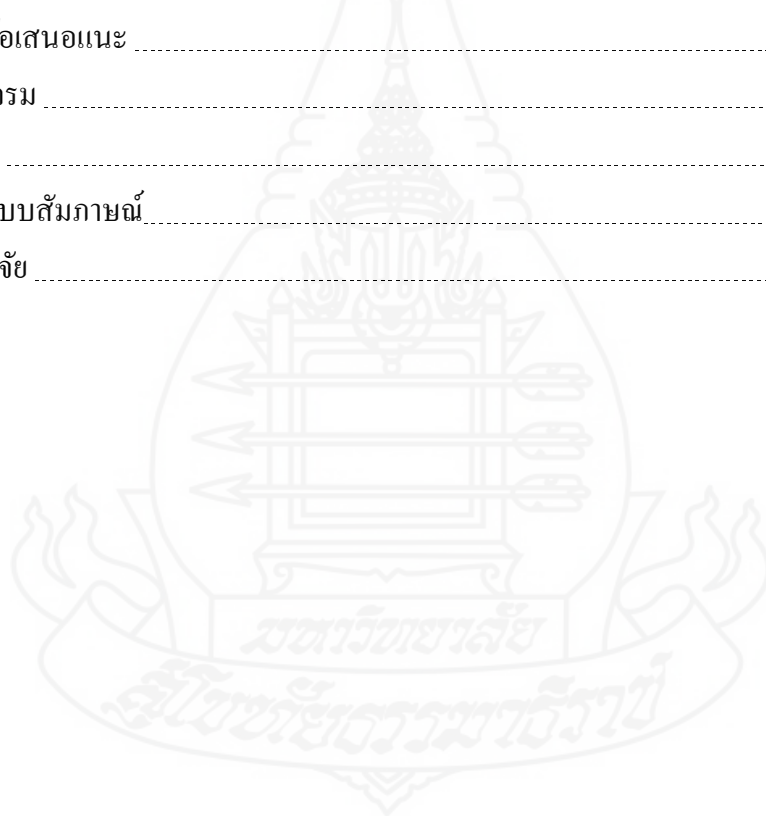
ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
บริบททั่วไปของอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี	6
บริบทเกี่ยวกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี	10
แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์	14
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	24
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตร อินทรีย์	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์	48
ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์	52
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์	54
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์	61
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
สรุปการวิจัย	66
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	79
แบบสัมภาษณ์	80
ประวัติผู้วิจัย	91

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 แสดงรายละเอียดการแบ่งเขตการปกครองแต่ละอำเภอ	9
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ การเป็นสมาชิกในชุมชน	42
ตารางที่ 4.2 อาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	44
ตารางที่ 4.3 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	45
ตารางที่ 4.4 รายได้และรายจ่าย ในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	46
ตารางที่ 4.5 การผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	48
ตารางที่ 4.6 แรงจูงใจ ด้านความพร้อมในการผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	52
ตารางที่ 4.7 แรงจูงใจ ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ..	53
ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านสมาชิก	54
ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านกรรมการ	55
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านการพัฒนางาน	56
ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านเครือข่าย	58
ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านการตลาด	59
ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน	60
ตารางที่ 4.14 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปัญหาภายในกลุ่ม	61
ตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปัญหาภายนอกกลุ่ม	62
ตารางที่ 4.16 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ข้อเสนอแนะ	64

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แสดงที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครองอำเภอภินทรบุรี	7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรอินทรีย์ คือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติบนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้าง และหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศน์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ สำหรับเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยนั้น พบว่า ช่วงก่อนปี 2530 ได้รับความสนใจจากเกษตรกรไม่มากนัก กระทั่ง ในปี 2533 เป็นต้นมา ความต้องการบริโภคอาหารอินทรีย์ของประชาชนทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งประเทศเหล่านี้ล้วนแต่นำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยแต่ก็ ได้เพิ่มมาตรการเข้มงวดในการนำเข้าสินค้าการเกษตรที่เป็นอาหารจากประเทศไทยมากขึ้น ตามลำดับ ปรากฏว่า สินค้าเกษตรจากประเทศไทยมีสารพิษตกค้างในปริมาณเกินมาตรฐานนำไปสู่ การส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่า นอกจากปัจจัยการผลิตที่มี ต้นทุนสูงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรเคมีไปเป็นเกษตรอินทรีย์แล้วปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อื่นๆ ล้วนแต่ความตระหนักที่เกี่ยวข้องจากผลกระทบจากสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ผลิต และผู้บริโภคผลผลิตการเกษตร การเพิ่มขึ้นของการทำเกษตร อินทรีย์ของเกษตรกรไทยนั้นเมื่อเทียบกับต่างประเทศแล้วยังมีสถานการณ์ที่ห่างไกลอยู่มาก (ระบบ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมี เป้าหมาย ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ ที่ มีความยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อน “ปกป้องพื้นที่อาหาร” ร่วมกับเครือข่ายเพื่อน ตะวันออก และขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี “อาหารปลอดภัยด้วยเกษตรอินทรีย์” และส่งเสริม การกินพืชผักพื้นบ้านอาหารท้องถิ่น

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นอีกกลุ่มหนึ่งของเครือข่าย เกษตรอินทรีย์ จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีการดำเนินการในการผลิตพืชอินทรีย์ส่งตลาดผู้บริโภค ซึ่งการ ดำเนินการจำเป็นต้องขยายผลแก่เกษตรกรในพื้นที่ให้มีการเข้าร่วมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมี

การศึกษาการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ การดำเนินการผลิต แรงจูงใจ ความคิดเห็น ปัญหาภายในกลุ่ม ปัญหาภายนอกกลุ่ม และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.3 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.5 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ได้ตามภาพที่ 1.1 ดังนี้

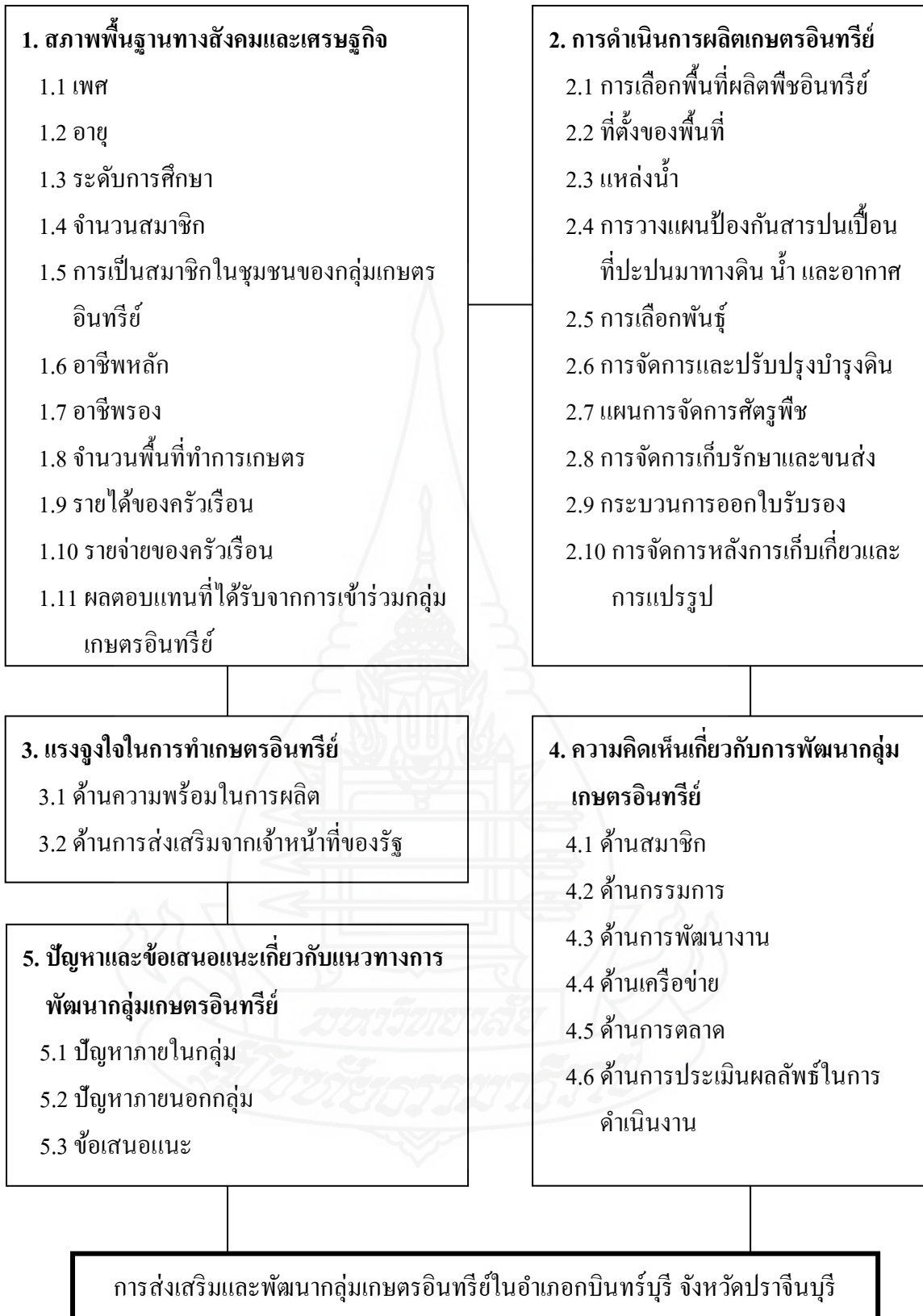
3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

3.2 การดำเนินการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

3.3 แรงจูงใจในการทำเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

3.5 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในพื้นที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

4.2 ขอบเขตประชากร ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกทุกคนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 111 คน

4.3 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ การดำเนินการผลิต แรงจูงใจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่ม ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

4.4 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2563 ถึง เดือนเมษายน 2563

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ หมายถึง สมาชิกเกษตรกรที่เข้าร่วมการผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์ใน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

5.2 การส่งเสริม หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้รับความรู้นำไปปฏิบัติ ด้วยตนเอง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้

5.3 การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ และทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 การผลิตเกษตรกรอินทรีย์ หมายถึง การดำเนินการผลิต 10 ประการ ได้แก่ 1) การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ 2) ที่ตั้งของพื้นที่ 3) แหล่งน้ำ 4) การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปนมาทางดิน น้ำ และอากาศ 5) การเลือกพันธุ์ 6) การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน 7) แผนการจัดการศัตรูพืช 8) การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง 9) กระบวนการออกไปรับรอง และ 10) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

5.5 แรงจูงใจ หมายถึง เหตุผลในการทำเกษตรอินทรีย์ในด้านความพร้อมในการผลิต และด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่ม หมายถึง ความคิดเห็นของสมาชิกในการพัฒนา กลุ่ม 6 ประการ ได้แก่ 1) ด้านสมาชิก 2) ด้านกรรมการ 3) ด้านการพัฒนา งาน 4) ด้านเครือข่าย 5) ด้านการตลาด และ 6) ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน

5.7 ปัญหาการพัฒนา กลุ่ม หมายถึง ปัญหาภายในและปัญหาภายนอกกลุ่มในการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีแนวทางในการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ไปสู่ความเข้มแข็ง

6.2 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา กลุ่มเพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์

6.3 เกษตรกรมีแนวทางในการผลิตสินค้าเกษตรกร ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณเพิ่มขึ้น

6.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้เกี่ยวข้อง มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

6.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีแนวทางในการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภออื่นๆ และเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี” ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้สำหรับกำหนดกรอบแนวคิด หลักการทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ส่วน ดังนี้

1. บริบททั่วไปของอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. บริบทเกี่ยวกับเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
3. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรกรอินทรีย์
4. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบททั่วไปของอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

“เมืองปราจีน” เป็นชื่อที่เรียกกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และยังคงมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรียกว่า “เมืองปราจีน” หรือ “มณฑลปราจีน” จวบจนสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบต่างประเทศมณฑลปราจีนได้ถูกยุบเลิกลงมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองเมืองหนึ่งต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “จังหวัดปราจีนบุรี”

อำเภอบินทร์บุรีมีสถานะเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีที่ว่าการเมืองตั้งอยู่ที่บ้านหนุমান ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2444 ได้ย้ายที่ว่าการเมืองไปอยู่ที่บ้านปากน้ำ ซึ่งเป็นจุดที่แควหนุমানและแควพระปรังรวมกันเป็นแม่น้ำปราจีนบุรี และเมื่อมีการปฏิรูประบบการปกครองก็มีสถานะเป็นจังหวัดคินทร์บุรีเรื่อยมา

ต่อมาทางราชการเห็นว่าการคมนาคมระหว่างจังหวัดบึงนารางและจังหวัดพิจิตรมีความสะดวกมากขึ้นแล้ว จึงมีประกาศเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2469 ให้ยุบจังหวัดบึงนารางลงเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดพิจิตรจนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาไทย-อีสาน และนับถือศาสนาพุทธ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มสลับดอนมีแควหนุมานซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านเหมาะกับการทำเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่จึงได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และบางส่วนได้ประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากอำเภอบึงนารางมีเขตอุตสาหกรรมตั้งอยู่หลายแห่ง แบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมใหญ่ๆ ได้ 3 แห่งคือ เขตอุตสาหกรรม 304 (คลองรัง) เครือสหพัฒน์บึงนาราง และเขตอุตสาหกรรมบึงนาราง

ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

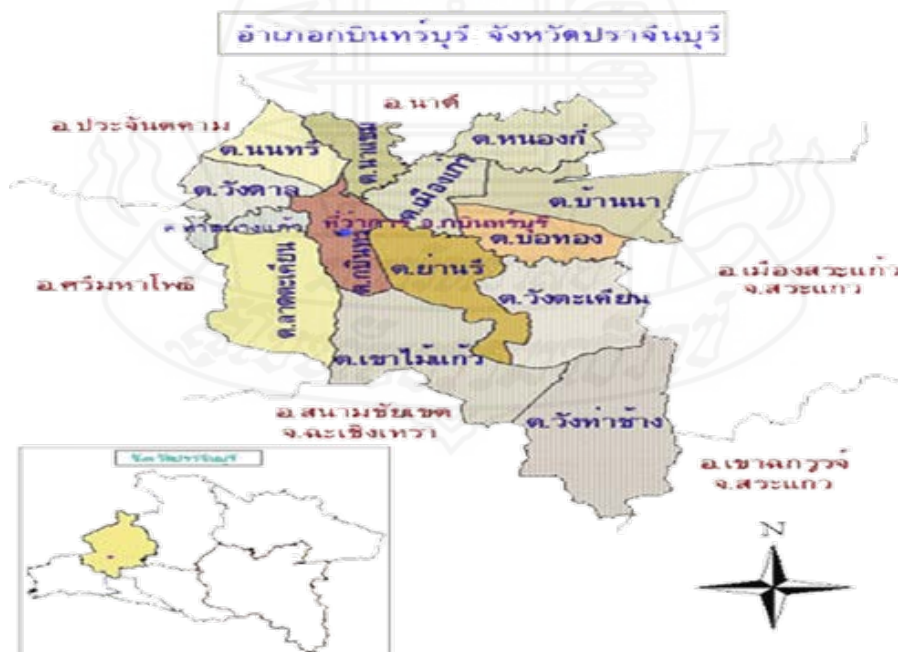
สำนักงานเกษตรอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร (2561) ระบุว่า อำเภอบึงนารางตั้งอยู่ทางตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอนาคู

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองสระแก้ว (จังหวัดสระแก้ว)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเขาฉกรรจ์ (จังหวัดสระแก้ว) และอำเภอสนามชัยเขต (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอศรีมหาโพธิ์และอำเภอประจันตคาม

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร (2561)

ภาพที่ 2.1 แสดงที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครองอำเภอบึงนาราง

1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

1.2.1 สภาพภูมิอากาศ

อำเภออินทร์บุรีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประกอบกับลมฝ่ายใต้ที่พัดปกคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือและลมอากาศต่ำเนื่องจากความร้อนปกคลุมลักษณะดังกล่าวทำให้บริเวณอำเภออินทร์บุรีในฤดูร้อนมีอุณหภูมิสูงประมาณ 38 - 40 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม วัดอุณหภูมิสูงสุดได้ 40.0 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2556 ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,755.8 มิลลิเมตร (ค่ามาตรฐาน 1,800.0 มิลลิเมตร) และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 14 - 17 องศาเซลเซียส วัดอุณหภูมิต่ำสุดได้ 14.0 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2557

1.2.2 ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2558 จังหวัดปราจีนบุรี มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 1,495.7 มิลลิเมตร ถึง 2,129.0 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,755.8 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อเดือน 146.3 มิลลิเมตร

ปี พ.ศ. 2556 จังหวัดปราจีนบุรี มีปริมาณน้ำฝน 2,129.0 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 119 วัน ฝนตกมากที่สุดเดือนกันยายน 661.9 มิลลิเมตร

ปี พ.ศ. 2557 จังหวัดปราจีนบุรี มีปริมาณน้ำฝน 1,495.7 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 122 วัน ฝนตกมากที่สุดเดือนกันยายน 380.8 มิลลิเมตร

ปี พ.ศ. 2558 จังหวัดปราจีนบุรี มีปริมาณน้ำฝน 1,642.7 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 121 วัน ฝนตกมากที่สุดเดือนสิงหาคม 617.3 มิลลิเมตร

(ข้อมูล : สถานีอุตุนิยมวิทยาปราจีนบุรี ณ 27 กรกฎาคม 2559)

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

จังหวัดปราจีนบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี อำเภออินทร์บุรี และอำเภอบ้านสร้าง โดยแบ่งเขตตำบล ออกเป็น 64 ตำบล และหมู่บ้าน 708 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 12 เทศบาล 56 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และมีครัวเรือน ณ มิถุนายน 2559 จำนวน 194,970 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดการแบ่งเขตการปกครองแต่ละอำเภอ ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงรายละเอียดการแบ่งเขตการปกครองแต่ละอำเภอ

อำเภอ	อบจ.	เทศบาล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
เมืองปราชญ์บุรี	1	3	11	12	144	42,621
กบินทร์บุรี		3	14	14	193	55,261
ศรีมหาโพธิ์		2	7	10	90	42,601
ประจันตคาม		2	8	9	106	17,790
นาดี		1	6	6	63	18,803
บ้านสร้าง		1	7	9	88	10,510
ศรีมโหสถ		1	3	4	24	7,384
รวม	1	13	56	64	708	194,970

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดปราจีนบุรี, 2559

จำนวนประชากรในวัยแรงงาน

ผู้อยู่ในวัยทำงานหรืออายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 493,736 คน คิดเป็นร้อยละ 82.23 ในขณะที่ผู้มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวน 106,733 คน คิดเป็นร้อยละ 17.77 โดยในกลุ่มผู้อยู่ในวัยทำงานเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 348,774 คน โดยจำแนกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 346,737 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.42 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่ผู้ว่างงาน มีจำนวน 2,037 คน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าอัตราการมีงานทำต่อผู้อยู่ในกำลังแรงงานมีอัตรา ร้อยละ 98.74 ซึ่งหมายความว่า ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 100 คน จะมีงานทำประมาณ 98 คน ส่วนการว่างงานมีอัตราร้อยละ 1.26 สำหรับในกลุ่มของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน ซึ่งมีจำนวน 147,052 คน พบว่า เป็นผู้ที่ทำงานที่บ้านผู้เรียนหนังสือ และอื่นๆ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 31.16 21.90 และ 46.94 ตามลำดับ

แรงงาน (ข้อมูล ณ ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2559)

- จำนวนแรงงานทั้งหมด 342,354 คน คิดเป็น 100%
- แรงงานในภาคเกษตร 61,970 คน คิดเป็น 18.10%
- แรงงานนอกภาคเกษตร 280,384 คน คิดเป็น 81.90%
- คนว่างงาน 4,383 คน คิดเป็น 1.26%
- สัดส่วนของคนมีงานทำต่อคนว่างงาน 79 : 1

ภาคเกษตร

1) ด้านพืช พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอภินทร์บุรี ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ฝรั่ง อ้อยโรงงานและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สำหรับผลไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียน เงาะ และกระเทียม

2) ด้านประมง จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการจับสัตว์น้ำจืด จากแหล่งน้ำธรรมชาติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่จังหวัดมีจำนวน 5,516 ราย มีผลผลิตมูลค่าประมาณ 1,064 ล้านบาท ส่วนการประมงในแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่วนใหญ่มีอาชีพเดิมทำการเกษตร แล้วมาทำอาชีพเสริมด้านการประมง และมีอีกส่วนหนึ่งที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องหากินโดยการหาสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำให้ดี เพื่อเป็นการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนอย่างแท้จริง

3) ด้านปศุสัตว์ จากข้อมูลสถิติปศุสัตว์ของกรมปศุสัตว์ พบว่าเป็นแหล่งผลิตไก่เนื้อ เป็ดเนื้อและไก่ไข่ที่สำคัญของประเทศ ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2558 มีการเลี้ยงไก่เนื้อมากเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 6.39 ของจำนวนไก่เนื้อที่เลี้ยงอยู่ทั่วประเทศ ในขณะที่เลี้ยงเป็ดเนื้อมากเป็นอันดับที่ 8 ของประเทศ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 4.32 ของจำนวนเป็ดเนื้อทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่ไข่มากเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 3.83 ของจำนวนไก่ไข่ที่เลี้ยงอยู่ทั่วประเทศ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประชากรของอำเภอภินทร์บุรีร้อยละ 80 ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และการประมง เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตรในปัจจุบันอยู่ในฐานะแค่ประทังชีวิตเท่านั้น ส่วนอาชีพอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอภินทร์บุรี ในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรได้รับผลกระทบอย่างมาก

2. บริบทเกี่ยวกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอภินทร์บุรี จังหวัดปราชินบุรี

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดปราชินบุรี ตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมาย ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อน “ปกป้องพื้นที่อาหาร” ร่วมกับเครือข่ายเพื่อนตะวันออก และขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดปราชินบุรี “อาหารปลอดภัยด้วยเกษตรอินทรีย์” และส่งเสริม การกินพืชผักพื้นบ้านอาหารท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการส่งเสริมการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์แบบหลากหลายและอนุรักษ์พันธุกรรม พืชท้องถิ่น พัฒนาระบบการผลิตโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ รวมทั้งวางแผนและจัดการตลาดผลผลิต โดยกลุ่มให้กับสมาชิก

ด้วยการประกันราคารับซื้อ ผลผลิตทุกรายการที่กลุ่มฯ ได้ผลิต ซึ่งปัจจุบันมีชนิดพืชประมาณ 100 รายการ ประกอบด้วย ข้าว พืช ผัก และ ไม้ผล

การทำงานเกษตรอินทรีย์เขาไม้แก้ว ได้ใช้แนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยกลุ่ม/องค์กรในชุมชน เกิดระบบห่วงโซ่ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำอย่างครบวงจร ได้สร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป ผลผลิตมาเป็นอาหารที่ปลอดภัยและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย การตลาด ทั้งภายในและภายนอก เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการสื่อสารสิ่งที่ชุมชนมี โดยคนในชุมชน สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เกิดขึ้นได้บนความร่วมมือและความตั้งใจของกลุ่ม การทำงานที่มุ่งเน้นกระบวนการรวมกลุ่ม การจัดการระบบการเงินของชุมชน การจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม คน ดิน น้ำ ป่า การฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างระบบข้อมูลมีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้า ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน และผู้คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการทำงาน เกิดรูปธรรมการทำงาน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารด้วยการผลิตอาหารปลอดภัย สร้างรายได้อย่างมั่นคงที่เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลเขาไม้แก้ว และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราจีนบุรี สร้างกลไกการตลาดชุมชนใกล้ตัวในพื้นที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอekinบุรีรัมย์ จังหวัดปราจีนบุรี มีสมาชิกกลุ่ม 37 ครัวเรือน พื้นที่ในการทำเกษตรอินทรีย์ จำนวน 500 ไร่ รายได้ต่อสัปดาห์ 2,000 – 20,000 บาท ต่อครัวเรือน ด้วยแนวคิดและมีเป้าหมายการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การมีทรัพยากรเพื่อกิน ใช้ อยู่ ที่ดีของคนในตำบลเขาไม้แก้ว และสังคม

ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตำบลนนทรี อำเภอekinบุรีรัมย์ จังหวัดปราจีนบุรี มีสมาชิกเกษตรกรเข้าร่วม 45 คน พื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ 800.25 ไร่ ได้รับมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และ มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM) สามารถส่งผลผลิตตลาดในประเทศ และเอเชีย และเป็นแปลงเตรียมเกษตรอินทรีย์แปลงใหญ่ ในปี 2561 ผลผลิต ได้แก่ ผลไม้ ส้มโอ ชมพู่มะม่วง กระท้อน ทูเรียน ดอกแค ผักกูด ไชยา ตำลึง ผักบุ้ง มะเขือเปราะ มะเขือพวง ผักปลัง ผักโขม (300 กก/สัปดาห์) ข้าวสารอินทรีย์บรรจุถุง น้ำพริกเห็ด เห็ดสมุนไพร น้ำเห็ดปลาร้าสับ ขนมหั้วไทย ปัจจัยการผลิต และพันธุ์พืช น้ำหมักหน่อกล้วย น้ำส้มควันไม้ ปุ๋ยหมัก เมล็ดพันธุ์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลนาแวม อำเภอekinบุรีรัมย์ จังหวัดปราจีนบุรี มีสมาชิกเกษตรกรเข้าร่วม 29 คน จากเดิมที่ปลูกข้าวและขายข้าวสารอยู่แล้วและอยากมีสุขภาพที่ดี บริโภคอาหารที่ปลอดภัยและมีแนวคิดที่จะทำเกษตรอินทรีย์ และยังทำให้เห็นช่องทางการแปรรูป

สินค้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผงผิวข้าวกล้อง น้านมข้าว ที่มีแร่ธาตุและสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

กลไกการทำงาน การขับเคลื่อนการทำงานเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน ถือเป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้หยิบยกมาเป็นประเด็นในการทำงานที่สอดคล้องกับลักษณะงานของหน่วยงานตน กล่าวคือหน่วยงานในมิติสุขภาพหรือสาธารณสุขได้นำเรื่องเกษตรอินทรีย์มาเชื่อมโยงกับหลักโภชนาการ การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย สถาบันการศึกษาได้ส่งเสริมการทำแปลงเกษตรในโรงเรียน เพื่อการเรียนรู้และการผลิตเพื่อบริโภคของเด็กนักเรียน หน่วยงานด้านสังคมได้สนับสนุนการให้ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ และส่งเสริมเป็นการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้หลัก เป็นต้น นอกจากนี้บริบทของหน่วยงานในพื้นที่ที่สนับสนุนเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่แล้ว บริบทของกลุ่มผู้ทำเกษตรอินทรีย์เองก็ได้ทำงานในระบบการบริหารเชิงราบ ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร แต่ทำงานในระบบการมีส่วนร่วม แบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดและใช้การประชุมเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ส่วนการจับมือเชื่อมโยงการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับเครือข่ายนั้น มีการประสานกับภาคีพื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์ในตำบลอื่น 8 ตำบล ครอบคลุม 2 จังหวัด คือจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดปราจีนบุรี โดยการทำงานมีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพากัน คือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการทำเกษตร การหาช่องทางตลาดร่วมกัน เป็นต้น แต่ก็มีกฎระเบียบและข้อตกลงที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน เช่น การปลูกพืชไม่ซ้ำกัน การติดต่อซื้อขายผลผลิต โดยจะไม่สามารถรับส่งผลผลิตเองได้โดยตรง จะต้องมีการเข้าที่ประชุมเครือข่ายก่อนจัดส่ง เป็นต้น

การวางแผนการทำเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

1) เป้าหมายของการทำงาน ก็เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่ครอบคลุมในทุกมิติของชีวิตและทุกช่วงวัย และมีทรัพยากร “กิน ใช้ อยู่” คือการมีความมั่นคงด้านอาหาร การมีอาหารบริโภคที่ปลอดภัย และการนำไปสู่รายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 รวมทั้งเป้าหมายที่จะไปสู่การเป็น Organic Community ในอนาคต

2) แหล่งต้นทุนการผลิต คณะทำงานกลุ่มเกษตรกร วางกรอบในการสร้างระบบการบริหารทุนรวม สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีที่เพาะปลูก โดยมีแปลงเกษตรขนาดใหญ่ของนายสุนทร คมคาย เปิดให้เข้ามาเพาะปลูก โดยเสียค่าใช้จ่ายน้ำไฟตามจำนวนที่ใช้ไป ส่วนเกษตรกรที่มีที่เพาะปลูกเป็นของตนเองรวมทั้งเกษตรกรในพื้นที่แปลงใหญ่ ในฐานะเครือข่ายสมาชิกจะต้องออมเงินกับกลุ่ม เดือนละ 100 บาท นอกจากนี้ในการส่งขายไปยังตลาดเขียวจะมีการหักส่วนแบ่ง 16% จัดสรร 10% สำหรับผู้ขายและการนำส่งอีก 6% สำหรับสมทบเข้ากลุ่ม เพื่อให้เงินจำนวนนี้ถูกนำไปแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกที่มีความจำเป็น

3) การตลาด และจำหน่ายสินค้า/บริการ แหล่งตลาดที่ทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ส่งผลผลิตไปจำหน่าย ได้แก่ เลมอนฟาร์ม โรงพยาบาลกบินทร์บุรี กลุ่มตลาดเขียว ตลาดในชุมชน และการจำหน่ายโดยตรงที่ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ โดยการจำหน่ายจะเป็นการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อส่งผลผลิตไปยังตลาดต่างๆ ดังนี้ แหล่งที่หนึ่งเลมอนฟาร์ม โดยผ่านทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จะมารับผลผลิตแล้วส่งไปยังเลมอนฟาร์ม กลุ่มสนามชัยเขตจะรับซื้อผลผลิตของสมาชิกที่ผ่านการรับรองของกลุ่ม ในราคาประกันตามที่มีการตกลงกันในแต่ละปี ซึ่งราคาจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของผลผลิต แต่จะเป็นราคาที่สูงกว่าราคาในท้องตลาด แหล่งที่สอง โรงพยาบาลกบินทร์บุรี เป็นการจำหน่ายในนามกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สมาชิกจะส่งผลผลิตพร้อมรายการสินค้ามารวมกัน ณ จุดรวม แล้วนำมาจำหน่ายที่โรงพยาบาลกบินทร์บุรี แหล่งที่สามกลุ่มตลาดเขียว ได้แก่ การส่งจำหน่ายในนามกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต เช่นเดียวกับตลาดอื่นๆ โดยส่งไปยังอาคารรีเจนท์ เฮาส์ และ โรงพยาบาลตำรวจ แหล่งที่สี่ ตลาดชุมชน เป็นการจำหน่ายผลผลิตในตลาดชุมชน (ตลาดนัดชุมชน) และแหล่งที่ห้า ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ เป็นการขายโดยตรงจากกลุ่มผู้บริโภคเป็นคนในชุมชนเอง หรือผู้ที่สัญจรผ่าน

แผนการทำงาน การทำเกษตรอินทรีย์แบ่งเป็นพืชรายได้หลัก จะสามารถเก็บผลผลิตได้ 4 วันต่อสัปดาห์ การวางแผนจะวางแผนเป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน เนื่องจากพืชที่ปลูกเป็นพืชระยะสั้นแต่สำหรับกรณีเกษตรกรที่ปลูกพืชไม่ผลัดใบ จะสามารถวางแผนระยะยาวได้ในส่วนของ การวางแผนระดับเครือข่าย จะมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนการผลิตเป็นประจำทุกเดือน และจัดทำรายงานสรุปเป็นประจำทุกปี ว่าเมื่อปลูกแล้วได้ผลผลิตเป็นอย่างไร วิเคราะห์ประมวลผลว่าสามารถปลูกพืชชนิดนั้นๆ ต่อไปได้หรือไม่

แผนการพึ่งพานวัตกรรมสมัยใหม่ คณะทำงานกลุ่มอินทรีย์มองว่าแต่ละคนต่างมีเทคนิคในการทำงานเป็นของตนเอง มีการแบ่งปันองค์ความรู้ตามความเหมาะสม อีกทั้งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้เรียนรู้จากการผลิต และนำมาประเมินกับต้นทุน ซึ่งสนับสนุนให้ทดลองผลิตเครื่องมือเองมากกว่าซื้อ เป็นเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นเอง เพื่อตอบสนองต่อปัญหาของตนเอง

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้นของการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อรวมกลุ่มของคนในตำบล ในการต่อสู้กับโรงไฟฟ้าชีวมวล เมื่อมาเยือนคุณถึงความมุ่งมั่นในเป้าประสงค์นั้นถือว่าการรวมกลุ่มของเกษตรกรมาถึงจุดที่เรียกว่าประสบความสำเร็จจนนำไปสู่การขยายผลต่อไป ทั้งนี้การทำเกษตรอินทรีย์ จากเพียงการลดรายจ่ายครัวเรือน กลายเป็นเรื่องของการมีรายได้จากค้าขาย จนเติบโตเป็นวงจรเครือข่ายที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรกล่าวคือในหนึ่งครัวเรือนหากทำเกษตรอินทรีย์ในฐานะสมาชิกเครือข่ายกับสนามไชยเขต (ช่องทางการตลาดขนาดใหญ่ที่สุด) จะสร้างรายได้ได้ถึงวันละ 4,000 – 20,000 บาทต่อวันที่จัดส่ง (รอบการส่ง 4 วันต่อสัปดาห์) ในรอบหนึ่งเดือนเกษตรกรรายนั้นๆ จะมีเงินหมุนเวียนอย่างน้อย 80,000 บาทต่อเดือน ไม่นับรวมหากเกษตรกรรายนั้นจะปลูกพืช

ไม้ผลที่ขายตามฤดูกาล เป็นยอดการเงินของเกษตรกรในกลุ่มที่ได้วางระบบการทำงานอย่างมีระเบียบไว้ (สำนักงานเกษตรอำเภอกบินทร์บุรี, 2561)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุงดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ขณะเดียวกัน ประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาการต้านทานโรค

3.1 แนวคิดพื้นฐานในการทำเกษตรอินทรีย์

สุพจน์ ชัยวิมล และคณะ (2552) ได้ให้แนวคิดของเกษตรอินทรีย์ คือ การบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวมซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากการเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดโดยการ พัฒนาเทคนิคต่าง ๆ โดยไม่ได้คำนึงผลกระทบต่อทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อม สำหรับเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตรไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศในการทำการผลิต ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จได้เกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้และใช้ความอดทนเพราะเกษตรอินทรีย์จะไม่ได้ให้ผลผลิตไว้ดังเช่นเกษตรเคมีสังเคราะห์

จากแนวคิดข้างต้น เป็นการทำการเกษตรด้วยความสำคัญเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปฏิเสธการทำเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งทำลายธรรมชาติมากกว่าการรักษา ดังนั้นเชื่อว่าแนวคิดเกษตรอินทรีย์จึงเป็นการพัฒนารูปแบบทางการเกษตรแบบองค์รวมที่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมจนมีระบบนิเวศที่เป็นประโยชน์ และเอื้อประโยชน์นั้นแก่กันภายในธรรมชาติเอง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพจน์ ชัยวิมล และคณะ (2552, น. 3) เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติและ ความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่าง ๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้ดินพืชมีความแข็งแรงต้านทานโรค และแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

จากความสำคัญข้างต้น ทำให้เห็นถึงความเสียหายและเกิดผลกระทบจากการพัฒนาของภาคการเกษตรแบบเคมีซึ่งนับวันมีแต่จะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ นำมาซึ่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรดินที่เป็นส่วนสำคัญของสารอาหารสิ่งแวดล้อมเมื่อสารอาหารหลักเสียหายก็จะเกิดผลเสียหายเป็นลูกโซ่ ดังนั้น เกษตรอินทรีย์จึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการนำมาใช้เพื่อช่วยเหลือธรรมชาติ ในดินให้มีอาหารที่จะหล่อเลี้ยงพืช ก่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ

3.2 ความหมายของเกษตรอินทรีย์

วีริยะ คล้ายแดง (2549) ให้ความหมายเกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการทำการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ โดยจะต้องช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในไร่นาและสิ่งแวดล้อมลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและมีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรดำรงชีพและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน แต่ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือ ความหมายที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements) ซึ่งได้ให้ความหมายของ คำว่า เกษตรอินทรีย์ ว่าคือ ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหาร และเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นที่หลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืชสัตว์และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

บุญดิษฐ์ วรินทร์รักษ์ (2550, น. 2) เกษตรอินทรีย์ (Organic agriculture) หมายถึง ระบบการจัดการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศรวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพวงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุทางธรรมชาติหลีกเลี่ยงการใช้วัตถุสังเคราะห์และไม่ใช่พืชสัตว์หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) หรือพันธุวิศวกรรม (genetic engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูป

สรุปได้ว่า เกษตรอินทรีย์ คือ การปฏิเสธรูปแบบของการทำการเกษตรด้วยวิธีการที่ใช้สารเคมี เพราะเชื่อว่าสารเคมีจะทำลายสิ่งที่เกื้อกูลกันเองในธรรมชาติจนกระทั่งระบบนิเวศของการพึ่งพิงกันของธรรมชาติได้รับความเสียหาย จึงสนับสนุนให้ใช้วิธีการด้วยวิถีธรรมชาติบำบัดธรรมชาติ เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติ ทำน้ำหมักชีวภาพ รวมถึงการมีภูมิปัญญาในด้านอื่นๆ ที่ไม่พึ่งพาการผลิตด้วยสารเคมี

3.3 ความสำคัญของเกษตรอินทรีย์

วิริยะ คล้ายแดง (2549, น. 6) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า เป็นการใช้ทรัพยากรดิน โดยไม่คำนึงถึงผลเสียของปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในแร่ธาตุของดินและภายนอกของดินทำให้สิ่งมีชีวิตที่มีประโยชน์ในดินนั้นสูญหายและไร้สมรรถภาพความไม่สมดุลนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่ง กระบวนการนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างต่อเนื่อง ผืนดินที่ถูกผลาญไปนั้นได้สูญเสียความสามารถในการดูดซับแร่ธาตุ ทำให้ผลิตผลมีแร่ธาตุวิตามินและพลังชีวิตต่ำ เป็นผลทำให้เกิดการขาดแคลนธาตุอาหารรองของพืช พืชจะอ่อนแอขาดภูมิคุ้มกันทาน โรค และทำให้การคุกคามของแมลงเชื้อโรคเกิดขึ้นได้ง่าย จึงจะนำไปสู่การใช้สารเคมีสังเคราะห์กำจัดวัชพืช ขอบบพร่องเช่นนี้ก่อให้เกิดวิกฤติห่วงโซ่อาหารและระบบการเกษตรของเรา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในโลกปัจจุบัน

จากรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ เมื่อ พ.ศ. 2543 พบว่า ประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรอันดับที่ 48 ของโลก แต่ใช้ยาฆ่าแมลงเป็นอันดับที่ 5 ของโลก ใช้ฮอร์โมนเป็นอันดับ 4 ของโลก ประเทศไทยนำเข้าสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตร เป็นเงินสามหมื่นล้านบาทต่อปี เกษตรกรต้องมีปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการเพาะปลูก ทำให้เกิดการลงทุนสูงและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ราคาผลผลิตในรอบยี่สิบปีไม่ได้สูงขึ้นตามสัดส่วนของต้นทุนที่สูงขึ้นนั้นมีผลให้เกษตรกรขาดทุน มีหนี้สินการเกษตรอินทรีย์จะเป็นหนทางของการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

สรุปได้ว่า ทำให้เห็นถึงความเสียหายและเกิดผลกระทบจากการพัฒนาของภาคการเกษตรแบบเคมีซึ่งนับวันมีแต่จะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ นำมาซึ่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรดินที่เป็นส่วนสำคัญของสารอาหารสิ่งแวดล้อม เมื่อสารอาหารหลักเสียหายก็จะเกิดผลเสียหายเป็นลูกโซ่ ดังนั้น เกษตรอินทรีย์จึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการนำมาใช้เพื่อช่วยเหลือธรรมชาติ ในดินให้มีอาหารที่จะหล่อเลี้ยงพืช ก่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ

3.4 แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์

แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท มูลนิธิสายใยแผ่นดิน ได้ให้แนวทางไว้เป็นข้อ ๆ ซึ่งแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยสรุปได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ กล่าวคือ ประเด็นของการรักษาธรรมชาติให้เกิดความสมดุล และประเด็นด้านการพึ่งตนเองของผู้ทำการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสินค้าทางการเกษตรขึ้นใช้เอง จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่หาได้จากชุมชนซึ่งแนวทางนี้ กรีนเนท เชื่อว่าจะจะเป็นแนวทางที่สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และองค์กรทางการเกษตรอีกด้วย ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การอนุรักษ์นิเวศการเกษตร

ด้วยการปฏิเสศการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตร ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่อยู่ในฟาร์มทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน

3.4.2 การฟื้นฟูนิเวศการเกษตร

แนวทางนี้ทำให้เกษตรกรอินทรีย์มีความแตกต่างอย่างมากจากระบบเกษตรปลอดสารเคมีที่รู้จักกันในประเทศไทย แนวทางหลักในการฟื้นฟูนิเวศการเกษตรคือ การปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ และการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้การเพิ่มความหลากหลายในไร่นาก็เป็นสิ่งจำเป็น ด้วยการปลูกพืชร่วม, พืชแซม, พืชหมุนเวียน, ไม้ยืนต้น หรือการฟื้นฟูแหล่งนิเวศธรรมชาติในไร่นาหรือบริเวณใกล้เคียง

3.4.3 การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร

กลไกในธรรมชาติที่สำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงจรไนโตรเจน และคาร์บอน วงจรการหมุนเวียนของน้ำ พลวัตของภูมิอากาศและแสงอาทิตย์ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตอย่างสมดุลในระบบนิเวศ ทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพา และห่วงโซ่อาหาร

3.4.4 การควบคุมและป้องกันมลพิษ

เกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์ต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกันมลพิษต่าง ๆ จากภายนอกมิให้ปนเปื้อนผลผลิต ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดทำแนวกันชนและแนวป้องกันบริเวณริมฟาร์ม นอกจากนี้แนวทางเกษตรอินทรีย์ยังกำหนดให้ต้องลดและป้องกันมลพิษที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตของฟาร์มเองด้วย เช่น มีระบบจัดการขยะและน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยออกนอกฟาร์ม หรือการไม่ใช้วัสดุบรรจุผลผลิตที่อาจมีสารพิษปนเปื้อนได้

3.4.5 การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต

เกษตรกรอินทรีย์มีแนวทางที่มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด แต่ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง ก็สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ควรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร

จากความสำคัญข้างต้น แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการทำเกษตรโดยเลี่ยงความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักการอนุรักษ์นิเวศการเกษตร พึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ และใน

ขณะเดียวกันก็พยายามมุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้ตนเอง

3.5 การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ระบุว่า ปัจจุบันเกษตรอินทรีย์กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกระแสของการดูแลสุขภาพ ทำให้มีคนหันมาสนใจและบริโภคสินค้าอินทรีย์มากขึ้น อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากทางรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมการตลาดโดยเน้นการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกษตรกรอินทรีย์สามารถดำเนินการไปได้อย่างยั่งยืน

การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จึงมีหลักการเกษตรอินทรีย์เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องจากก่อให้เกิดผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ และช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีหลักการของการอยู่ร่วมกันและพึ่งพิงธรรมชาติทั้งบนดินและใต้ดิน ใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเห็นคุณค่า และมีการอนุรักษ์ให้ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบเป็นองค์รวมและความสมดุลที่เกิดจากความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศทั้งระบบ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ให้คำนิยามของเกษตรอินทรีย์ว่า คือ ระบบการจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ, วงจรชีวภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพโดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงวัตถุที่ได้จากการสังเคราะห์และไม่ใช้พืช สัตว์หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากการตัดแปรพันธุกรรม (Genetic Modification) หรือ พันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน โดยผู้ที่สนใจในการปลูกพืชอินทรีย์มีขั้นตอนสำคัญ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์

1.1 ประวัติการทำเกษตรของพื้นที่ ก่อนเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ จะต้องทราบประวัติ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเกษตร เช่น เคยปลูกพืชอะไรการใช้ปุ๋ย สารเคมี และความสำเร็จของการใช้พื้นที่ เป็นต้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการวางแผนการผลิต

1.2 ที่ตั้งของพื้นที่ ควรเลือกพื้นที่ห่างจากถนนหลวง โรงงาน เพื่อป้องกันมลพิษ และไม่ควรอยู่ติดกับแปลงปลูกพืชที่มีการใช้สารเคมี

1.3 ความเหมาะสมของพื้นที่ต่อพืชที่จะปลูกผู้ที่ผลิตพืชอินทรีย์ จะต้องทราบแล้วว่า จะปลูกพืชล้มลุกหรือพืชยืนต้น การปลูกพืชล้มลุกไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความลึกของหน้าดิน แต่ไม่ยืนต้นต้องการหน้าดินที่ลึก และต้องมีแหล่งน้ำเพียงพอ

1.4 แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้กับพืชจะต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน จะเป็นน้ำใต้ดิน สระ แม่น้ำ ลำคลอง หรือชลประทานก็ได้ควรทำการวิเคราะห์คุณสมบัติของน้ำก่อน

1.5 ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ พื้นที่ที่ดินอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ เช่น พื้นที่เปิดป่าใหม่ ความสำเร็จในการปลูกพืชอินทรีย์จะสูง ดังนั้นจึงควรเลือกพื้นที่ที่ดินมีความสมบูรณ์ สำหรับพื้นที่ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ควรปลูกพืชบำรุงดิน ประกอบกับการใส่ปุ๋ยอินทรีย์

2. การวางแผนจัดการ

2.1 การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปนมาทางดิน น้ำ และอากาศ โดยวางแผน อย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน และมีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่องการป้องกันสารปนเปื้อนระดับฟาร์ม อาจทำการปลูกพืชเป็นแนวกันชนระหว่างแปลงให้ปลอดภัยจากสารพิษที่มาจากแหล่งของเสีย หรือระบบการกำจัดของเสีย ระบบระบายน้ำ ระบบการเก็บรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ และการขนส่ง เข้า - ออกฟาร์ม

2.2 การวางแผนการจัดการแปลงปลูกพืชและระบบการปลูกพืช อาจทำได้โดยใช้พันธุ์พืชต้านทานศัตรูพืช การเลือกฤดูการปลูก และระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมรวมทั้งการเลือกวัสดุภัณฑ์ เครื่องมือที่สอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมแปลงจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว

3. การเลือกพันธุ์

3.1 ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน สภาพภูมิอากาศ ความต้านทานต่อศัตรูพืช และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

3.2 ห้ามใช้พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรมและ/หรือผ่านการอาบรังสี

3.3 เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ควรมาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์

4. การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน

การจัดการดินในทุกขั้นตอน ต้องมุ่งเน้นการใช้สารอินทรีย์ และวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก โดยสิ่งเหล่านี้ต้องปราศจากการปนเปื้อนของวัสดุต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในกรณีที่ต้องใช้ สารที่ไม่แน่ใจว่าเป็นสารต้องห้ามหรือไม่ ให้ตรวจสอบในบัญชีรายชื่อสารที่อนุญาตให้ใช้ และไม่อนุญาตให้ใช้และข้อจำกัดของสารนั้น ๆ เสียก่อน มีข้อปฏิบัติ ดังนี้

1) เลือกพื้นที่ปลูก ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เช่น พื้นที่เปิดป่าใหม่ หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ต้องมีการจัดการธาตุอาหารพืชและปรับปรุงบำรุงดิน มากกว่าพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง

2) ดินที่เป็นกรดจัด ให้ใส่หินปูนบดปรับความเป็นกรดของดินก่อน (ถ้าต้องการเพิ่มธาตุแมกนีเซียมด้วยให้ใส่ปูนโคโลไมท์)

3) ควรปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น โสน ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ ฯลฯ และไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน โดยเลือกชนิดของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น โสนใช้ได้ดีในสภาพนา ถั่วพุ่มใช้ได้ดีในสภาพไร่ เป็นต้น

4) ปลูกพืชหมุนเวียน ใช้พืชตระกูลถั่วร่วมเป็นพืชหมุนเวียน

5) ใส่น้ำคอก ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งอาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน

6) กรณีที่ดินขาดโพแทสเซียม ให้ใช้มูลค้างคาว เปลือโพแทสเซียมธรรมชาติ และขี้เถ้าถ่าน

7) กรณีดินขาดฟอสฟอรัส ให้ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟต

8) ถ้าการใส่ปุ๋ยที่กำหนดไม่สามารถให้ธาตุอาหารได้พอเพียงกับความต้องการของพืช อาจใช้ธาตุอาหารเสริมที่มีการพิสูจน์เป็นหลักฐานทางเอกสารไว้แล้วได้

รายการสารที่ไม่อนุญาตให้ใช้ กากตะกอนโซโครก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพืชผัก) สารเร่งการเจริญเติบโต สารพ่นใบ จุลินทรีย์ และผลิตภัณฑ์มาจากจุลินทรีย์ที่ได้มาจากการตัดต่อพันธุกรรม สารพิษต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น โลหะหนักต่าง ๆ ปุ๋ยเทศบาล หรือปุ๋ยหมักจากขยะในเมือง

รายการสารที่อนุญาตให้ใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตจากวัสดุในไร่นา เช่น ปุ๋ยหมักจากเศษซากพืช ฟางข้าว ขี้เลื่อย เปลือกไม้ เศษไม้ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอื่น ๆ ปุ๋ยคอกจากสัตว์ที่เลี้ยงตามธรรมชาติ ไม่ใช่อาหารจากสิ่งมีชีวิตที่ได้มาจากการตัดต่อตัดแปลงสารพันธุกรรม (GMOs) ไม่ใช่สารเร่งการเจริญเติบโต และไม่มีการทรมานสัตว์ ปุ๋ยพืชสด เศษซากพืช และวัสดุเหลือใช้ในไร่นา ในรูปสารอินทรีย์ ดินพรุที่ไม่เติมสารสังเคราะห์ ปุ๋ยชีวภาพ หรือจุลินทรีย์ที่พบตามธรรมชาติ ขุยอินทรีย์ สิ่งขับถ่ายจากสัตว์เคี้ยวเอื้อง และแมลง ดินอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ ดินชั้นบน (หน้าดิน) ที่ปลอดการใช้สารเคมีมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี ผลิตภัณฑ์จากสาหร่าย และสาหร่ายทะเลที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ ปุ๋ยอินทรีย์น้ำที่ได้จากพืช และสัตว์ อูจจาระ และปัสสาวะ ที่ได้รับการหมักแล้ว (ใช้ได้กับพืชที่ไม่ใช่อาหารมนุษย์) ของเหลวจากระบบน้ำโสโครก จากโรงงานที่ผ่านกระบวนการหมักโดยไม่เติมสารสังเคราะห์ และไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ ของเหลือใช้จากกระบวนการในโรงงานฆ่าสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานน้ำปลา โดยกระบวนการเหล่านั้น จะต้องไม่เติมสารสังเคราะห์ และต้องได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช หรือสัตว์ซึ่งได้จากธรรมชาติ

5. แผนการจัดการศัตรูพืช

5.1 ก่อนปลูก

1) กรณีใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก ควรใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีความต้านทานโรค แมลง และวัชพืช ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากศัตรูพืช เช่น โรค แมลง และวัชพืช โดยใช้กรรมวิธี ดังนี้

- แช่เมล็ดในน้ำอุ่น (50 – 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 – 30 นาที แล้วแช่ชนิด ของเมล็ดพันธุ์ เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียบางชนิดที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์
- คลุกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค ใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลง และ/หรือวัชพืช

2) การเตรียมแปลงเพาะกล้า โดยใช้กรรมวิธี ดังนี้

- อบดินด้วยไอน้ำ
- คลุกดินด้วยเชื้อราปฏิปักษ์ เพื่อควบคุมเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคในระยะกล้า

3) การเตรียมแปลงปลูก โดยใช้กรรมวิธี ดังนี้

- ไถพรวนและตากดิน 1 - 2 สัปดาห์ ให้เมล็ดวัชพืชงอกแล้วไถกลับอีกครั้งหนึ่ง
- ใช้พลาสติกใสที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงปลูกเพื่อกำจัดศัตรูพืชในดินโดยใช้แสงแดด
- ใช้ปูนโดโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้จากธรรมชาติ เพื่อปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินทำให้ไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค
- ใช้น้ำท่วมขังท่วมแปลงเพื่อควบคุมโรคและแมลงที่อยู่อาศัยในดิน
- ตากดินให้แห้งเพื่อกำจัดแมลงในดิน
- ใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการระบาดของเชื้อราบางชนิด

5.2 ระยะที่พืชกำลังเจริญเติบโต

1) การควบคุมโรค เมื่อมีการระบาดของโรคให้ปฏิบัติดังนี้

- โรยเชื้อราปฏิปักษ์รอบโคนต้น
- เก็บชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรคออกจากแปลงปลูกและนำไปเผาทำลาย

- ใช้เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ฟัน หรือทาผลที่ต้นพืช

2) การควบคุมแมลงให้ปฏิบัติดังนี้ สำหรับแมลง และศัตรูพืชอื่น ๆ ในแปลงปลูก หากพบแมลงศัตรูพืช ให้ปฏิบัติ ดังนี้ กรณีแมลงศัตรูพืชมีจำนวนน้อย ให้ใช้วิธีการควบคุมทางชีวภาพ ได้แก่ พืช หรือสารสกัดจากพืชสมุนไพร เช่น ดาวเรือง ว่านน้ำ พริกสาบเสือ หางไหลแดง สะเดา เป็นต้น ใช้จุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อไวรัส เอ็นพีวี ใช้เชื้อแบคทีเรีย บีที ใช้ไส้เดือนฝอย ใช้ศัตรูธรรมชาติ ใช้เชื้อราเมตาไรเซียม ใช้ตัวห้ำ ตัวเบียน ใช้น้ำสบู่หรือน้ำ ใช้สารทำหมันแมลง ใช้กับดักกาวเหนียว กรณีแมลงศัตรูพืชระบาด จำนวนมาก ใช้กับดักกาวเหนียว กับดักแสงไฟ เพื่อลดปริมาณแมลง ใช้ไวท์ออยล์ หรือ มินเนอรัลออยล์ ที่ได้จากธรรมชาติ

3) การควบคุมวัชพืชให้ปฏิบัติดังนี้

- ควบคุมวัชพืชก่อนออกดอก หรือติดเมล็ดเพื่อลดปริมาณวัชพืชที่สะสมในดินฤดูต่อไป

- ใช้วิธีการทางกายภาพ หรือวิธีกล ใช้การอบ ตาก บด ถอน ตัด

ฯลฯ

- ปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน

- คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลาย

- ใช้สารสกัดจากพืช

- ใช้ชีววิธี เช่น แมลง ศัตรู หรือจุลินทรีย์

6. การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง

ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ จะต้องได้รับการเก็บรักษาให้คงสภาพคุณภาพที่ดี ในระหว่างเวลาการเตรียมการและขนส่ง ตามข้อปฏิบัติดังนี้

6.1 ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ต้องได้รับการคัดแยกจากผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ ตลอดกระบวนการจัดการเพื่อการขนส่ง ตั้งแต่การย้ายภายในแหล่งผลิต จนถึงการขนส่งเพื่อจำหน่าย โดยติดเครื่องหมายแสดงชัดเจน

6.2 ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ต้องได้รับการป้องกันการสัมผัสและปนเปื้อน จากวัสดุ และสารสังเคราะห์ต้องห้ามใด ๆ ตามมาตรฐานนี้ตลอดระยะเวลาของขบวนการเก็บรักษา และขนส่ง

6.3 พื้นที่ของการเก็บรักษา และขนส่ง จะต้องได้รับการทำความสะอาดตามระบบและใช้วัสดุ หรือสารที่ให้อ้างอิงตามมาตรฐานนี้

7. แผนการเก็บเกี่ยวพืชป่าและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดลอม

การเก็บรวบรวม หรือเก็บเกี่ยวพืชป่า เพื่อขอหนังสือรับรองการเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์อินทรีย์ จะกระทำได้อต่อเมื่อแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้รับอนุมัติโดยคณะกรรมการบริหาร การวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแผนปฏิบัติการ มีองค์ประกอบดังนี้

- 1) แผนที่และประวัติการใช้พื้นที่ (ต้องไม่มีการใช้สารต้องห้ามอย่างน้อย 3 ปีย้อนหลัง)
- 2) ชนิดพืชที่จะทำการรวบรวม หรือเก็บเกี่ยว
- 3) ขอบเขตพื้นที่ที่จะดำเนินการ
- 4) วิธีการเก็บรวบรวม หรือเก็บเกี่ยว (ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดลอม และไม่กระทบกระเทือนต่อความหลากหลายทางชีวภาพ)

8. กระบวนการออกใบรับรอง

เป็นการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เพื่อแสดงว่าสินค้านั้น ๆ ได้ผ่านการตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์แล้ว ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ

- 1) ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยมีรายละเอียดในใบคำร้อง ดังนี้ ชื่อ และที่อยู่ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ สถานที่ตั้งของพื้นที่ประกอบการ รายละเอียดของผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ และขบวนการผลิต ลงชื่อผู้ยื่นคำร้อง
- 2) หน่วยงานตรวจสอบ จะส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบการผลิต บันทึกข้อมูลการผลิต และหรือสุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์ตามมาตรฐานที่ทิ้งไว้
- 3) หน่วยงานรับผิดชอบจะออกใบรับรองผลการวิเคราะห์ ว่าผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ผลิตตามวิธีการของเกษตรอินทรีย์

9. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

- 1) สารที่ใช้ในการดำเนินการหลังการเก็บเกี่ยวต้องเป็นสารจากธรรมชาติ ยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ที่อนุญาตให้ใช้ได้ตามมาตรฐานนี้
- 2) มีแผนการบริหารจัดการ หรือบันทึกข้อมูล โรงเก็บ (Ware House) ระบุการปฏิบัติการควบคุมให้อุณหภูมิเหมาะสม ดังนี้ ลักษณะของโรงเก็บสะอาด มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีการป้องกันนก หนู แมลง ปนเปื้อน มีการจัดระเบียบภายในเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน มีการจัดระเบียบและซ้บงผลผลิตแต่ละชนิด ห้ามวางผลผลิตบนพื้น มีอุปกรณ์ที่จำเป็นหรือเหมาะสมในการ

เก็บรักษาผลผลิตแต่ละชนิด เลือกใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรจุหีบห่อที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

10. การแปรรูป

การแปรรูปผลิตผลอินทรีย์ เป็นการจัดการตามหลักการและวิธีการปฏิบัติการที่ดีในการผลิตให้เป็นไปตามข้อกำหนด และมาตรฐานของขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1) วัตถุดิบ ผลิตผลต้องมาจากขบวนการผลิตโดยเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้ว มีการวางแผนการจัดการ และการศึกษาข้อมูล ข้อกำหนดมาตรฐาน สารที่ยอมให้ใช้ หรือห้ามใช้สิ่งปนเปื้อนในวัตถุดิบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ หรือมาตรฐานที่กำหนด

2) ขบวนการผลิต สารเจือปน สารที่ยอมให้ใช้ห้ามใช้ให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์

3) การบรรจุหีบห่อ วัสดุที่ใช้ควรเป็นวัสดุที่ปลอดภัย และเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของแต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ วงจรชีวภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพโดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงวัตถุดิบที่ได้จากการสังเคราะห์และไม่ใช้พืช สัตว์หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากการตัดแปรพันธุกรรม (Genetic Modification) หรือ พันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

4. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจเป็นสภาวะที่เป็นแรงขับเคลื่อนหรือเป็นกระบวนการที่สร้างและกระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

พลสุข สังข์รุ่ง (2550: 143) กล่าวถึง การจูงใจ (Motivation) หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกซึ่งความต้องการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การทำให้ตื่นตัว (Arousal) การคาดหวัง (Expectancy) การใช้เครื่องล่อใจ (Incentives) และการลงโทษ (Punishment) มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเจตนาที่ต้องการ

วิกิเนีย มาเยอร์ (2554, น. 26 อ้างใน คำรงค์ศักดิ์ ชัยสนธิ และประสาน หอมบุญ, 2535, น. 69-70) กล่าวว่า ประเภทของแรงจูงใจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motive) เป็นแรงจูงใจที่มีติดตัวมาแต่เกิดมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งเกิดจากความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้ หากแบ่งตามเหตุผลของเบื้องหลังในการแสดงออกของพฤติกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) หมายถึง การที่บุคคลมองเห็นคุณค่าที่จะทำด้วยความเต็มใจ

2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเพราะต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่นำมาไว้ภายนอก เช่น รางวัล เกรด เป็นต้น แรงจูงใจภายในมีคุณค่าดีกว่าแรงจูงใจภายนอก แต่แรงจูงใจภายในปลุกฝังให้เกิดขึ้นกับบุคคลได้ยากกว่า

แรงจูงใจข้างต้น สรุปได้ว่าแรงจูงใจเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติมีพื้นฐานมาจากความต้องการ มีแรงผลักดันจากความเครียด และมุ่งที่เป้าหมาย จนกลายเป็นปรองผลผลักดันทำให้เกิดพฤติกรรมตามมา ทั้งนี้แรงจูงใจมีทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ด้านบวกเป็นการกระตุ้นให้ปฏิบัติตามต้องการหรือความชอบ ส่วนด้านลบเป็นการสร้างความกลัวจากการกระตุ้นเพื่อหลีกเลี่ยงหรือป้องกัน หรือไม่ชอบด้วยเหตุผลและอารมณ์

5. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรม

การส่งเสริมกิจกรรมยังเป็นงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และบุคคลอื่นๆ ในชนบท โดยการสอนให้รู้จักการทำการเกษตรที่ถูกต้องวิธีมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยผสมผสานกับภูมิปัญญาของเกษตรกร การพัฒนาด้านเศรษฐกิจเกษตร และการดำรงชีวิตในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

5.1.1 ความหมายของการส่งเสริมกิจกรรม

มีนักวิชาการทางด้านส่งเสริมกิจกรรมได้ให้ความหมายของการส่งเสริมกิจกรรม ดังนี้

สุรพล เศรษฐบุตร (2551) การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การให้บริการหรือระบบที่ช่วยเหลือประชาชนโดยวิธีการให้การศึกษา (Education Procedure) เพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้รวมทั้งการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ (Level of Living) ระดับมาตรฐานทางการศึกษาและสังคมของชีวิตชนบทให้ดีขึ้น

และชัยชาญ วงศ์สามัญ (2548) ได้ให้ความหมายของ การส่งเสริมเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ๆ ทางการเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่างๆ ทางการเกษตรมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไปสู่ประชาชนในชนบท โดยประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป

5.1.2 ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

1) การส่งเสริมการเกษตร

เป็นการให้การศึกษาที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตการเกษตร พร้อมทั้งมีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างฉลาดที่สอดคล้องกับสถานะและความต้องการของตลาด การอุตสาหกรรม อันจะเป็นการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงประเทศ

2) การส่งเสริมการเกษตร

เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรที่เป็น ชาวไร่ ชาวนาผู้เลี้ยงปศุสัตว์และประมง ยิวเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกร ที่ทำการผลิตโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั้งในชุมชน ท้องถิ่นชนบท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และ เป็นการปรับปรุงของสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศให้ดีขึ้น

3) การส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณภาพ

จะช่วยปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพ และสมรรถภาพของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ การส่งเสริมที่ดีสามารถช่วยให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เพิ่มทักษะสมรรถภาพ และความสามารถและ

ประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร เป็นการสร้างแรงเสริม กระตุ้นเตือนให้เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวตลอดไป

5.1.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

วรัทศน์ อินทร์คัมพร (2540) การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับความรู้ใหม่หรือวิทยาการใหม่ ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการส่งเสริมหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคคลเป้าหมายอย่างเหมาะสมได้ แบ่งวิธีการส่งเสริมออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมรายบุคคล (Individual Methods)

เป็นการส่งเสริมบุคคลเป้าหมายในครั้งหนึ่งเพียงคนเดียว เป็นวิธีการส่งเสริมที่ช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับได้มาก และจะได้รับประโยชน์มากหากบุคคลเป้าหมายเป็นผู้นำท้องถิ่น ประธานกลุ่มต่าง ๆ การส่งเสริมรายบุคคล อาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้

การเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา (Farm Visits)

เป็นการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกไปเยี่ยมชมบุคคลเป้าหมายที่บ้าน หรือที่ไร่นาเกษตรกร การเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา เป็นวิธีการส่งเสริมที่ได้ผลมากที่สุด และใช้อย่างแพร่หลายในประเทศที่ด้อยพัฒนา หรือกำลังพัฒนา วิธีการส่งเสริมวิธีนี้ มีข้อเสียคือ ต้องใช้เวลามากและลงทุนสูง และได้บุคคลเป้าหมายน้อย

การติดต่อที่สำนักงาน (Office Calls)

โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมนัดหมายบุคคลเป้าหมายไปติดต่อที่สำนักงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เพื่อขอคำแนะนำหรือเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ การติดต่อแบบนี้บุคคลเป้าหมายต้องมีความกระตือรือร้นและมีความสนใจในการใฝ่หาความรู้ เพราะบุคคลเป้าหมายทิ้งกิจกรรมที่ไร่นา และต้องเสียเวลาจากการเดินทางไปที่สำนักงานด้วยตนเอง

การติดต่อทางจดหมาย (Letters)

การเขียนจดหมายติดต่อกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งของการส่งเสริมรายบุคคล เกษตรกรอาจเขียนจดหมายไปยังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการเกษตร ณ สำนักงาน เพื่อขอคำแนะนำหรือถามปัญหาเกี่ยวกับการเกษตร อาจเป็นด้านการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง หรือด้านอื่น นอกจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ยังมีหน่วยราชการอีกหลายหน่วยงาน ซึ่งจัดบริการทางด้านนี้ แต่วิธีนี้จะช้าไปบ้างเพราะต้องผ่านขั้นตอนการดำเนินงานและการจัดส่ง ไม่รวดเร็วเหมือนการพบด้วยตนเอง

การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone Calls)

การใช้โทรศัพท์ติดต่อสอบถามปัญหาหรือขอความช่วยเหลือต่าง ๆ นับว่าเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและใช้กันมากในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่สำหรับประเทศเรายังมี

จำกัดอยู่มาก ในด้านความสะดวกและการขอติดตั้ง และราคาที่ยังสูงอยู่ มีการใช้กันในเขตเมือง ซึ่งรวมถึงตำบล ที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ สำหรับชนบทที่ห่างไกลในบางตำบลนั้น โทรศัพท์ยังไม่ถึง เข้าไปไม่ถึง

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods)

วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มจะแตกต่างกับการส่งเสริมแบบรายบุคคล เนื่องจากต้องกระทำกับบุคคลเป้าหมายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องใช้เทคนิคการส่งเสริม เพื่อทำความเข้าใจและถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจ อาจจะทำกับกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การส่งเสริมแบบกลุ่ม มีข้อดี คือ เข้าถึงบุคคลเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา ส่วนข้อเสีย คือ นักส่งเสริมอาจไม่สามารถจูงใจให้บุคคลเป้าหมายทั้งหมดนำความรู้ไปปฏิบัติได้ และไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาของบุคคลเป้าหมายได้ทุกคน วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่มมีหลายวิธี เช่น

การประชุม (Meeting)

เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติเพื่อแนะแนวทางในการประกอบอาชีพ และเพื่อรับทราบปัญหาของบุคคลเป้าหมาย เพื่อจะหาแนวทางในการแก้ปัญหาและติดตามผล ส่วนใหญ่ จะจัดขึ้นเฉพาะกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน หรือกลุ่มผู้ทำนา เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการประชุมอาจจะใช้การบรรยาย (Lecture) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประชุมนั้นๆ

การสาธิต (Demonstration)

เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เพื่อถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้เห็นแก่กลุ่มบุคคลได้ชมพร้อมกับบรรยายประกอบ ทำให้บุคคลเป้าหมายได้เข้าใจเรื่องที่จะส่งเสริมตลอดจนทราบขั้นตอนต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการสาธิตอาจแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การสาธิตวิธี (Methods Demonstration) และการสาธิตผล (Result Demonstration)

การจัดทัศนศึกษา (Field Trip)

เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจัดบุคคลเป้าหมาย อาจจะเป็นกลุ่มอาชีพไปดูกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่มีอยู่จริงที่อยู่ต่างสถานที่เพื่อให้นักเรียนเป้าหมายได้เกิดความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในไร่นาของตนเอง เช่น การนำเกษตรกรแกนนำผู้ปลูกข้าว ตำบลศรีด้อย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ไปดูงานการใช้ปุ๋ยชีวภาพในไร่นาของเกษตรกรตัวอย่างที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ข้อดีของการส่งเสริมวิธีนี้คือ บุคคลเป้าหมายสามารถเห็นในสภาพความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ทำให้เกิดการยอมรับนำไปปฏิบัติ ส่วนข้อเสียคือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก

การจัดฝึกอบรมพิเศษ (Special Training Course)

การจัดหาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อฝึกอบรมเกษตรกร แม่บ้าน หรือกลุ่มที่สนใจเฉพาะเรื่องก็เป็นวิธีหนึ่งของการส่งเสริมแบบกลุ่ม อาจใช้เวลา 1 วัน หรือ 2 – 3 วัน หัวข้อที่นำมาพูดหรือบรรยายต้องเหมาะสมเป็นที่สนใจตรงกับความต้องการของกลุ่ม อาจมีการฝึกภาคปฏิบัติในเรื่องที่ได้แนะนำเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเชื่อมั่นว่าสามารถกระทำได้

การจัดงานวันเกษตรกร (Field Days)

การจัดงานวันเกษตรกร โดยปกติอาจจัดในบริเวณไร่นาของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ที่สถานีทดลองเกษตร หรือบริเวณศูนย์ที่ทำการของทางราชการในท้องถิ่น โดยหวังจะเผยแพร่ผลแห่งความสำเร็จไปยังบุคคลอื่น การจัดงานวันเกษตรกรขึ้นก็เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสาธิตเพื่อตรวจสอบดูผลความก้าวหน้า หรือเพื่อให้ประชาชนสังเกตการสาธิตผล (Result Demonstration) เรามักจัดงานวันเกษตรกรสำหรับกลุ่มเป้าหมายไม่ใหญ่โตนัก ทั้งนี้เพื่อให้มีเวลาสำหรับการอภิปราย ชักถาม และชมกิจการด้านเกษตรของฟาร์มหรือสถานีทดลองโดยทั่วถึง

3) วิธีการส่งเสริมมวลชน (Mass Methods)

วิธีการส่งเสริมแบบนี้ เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่บุคคลเป้าหมายได้ครั้งละมาก ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใด เราสามารถแยกวิธีการส่งเสริมมวลชนโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้ดังนี้

สิ่งพิมพ์ (Publications)

ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) บทความในหนังสือพิมพ์ แผ่นปลิวหรือใบปลิว (Leaflets) เอกสารเผยแพร่แบบเล่ม (Pamphlets), โบรชัวร์ (Brochure) หรือบุ๊กเล็ต (Booklet) หนังสือเวียน จดหมายเวียน (Circular Letters) หนังสือพิมพ์ติดผนัง (Wall Newspapers)

วิทยุกระจายเสียง (Radio Programs)

วิทยุกระจายเสียงทำหน้าที่คือเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารและเป็นเครื่องกระตุ้นความสนใจให้เกิดความเปลี่ยนแปลง การจัดทำรายการวิทยุกระจายเสียงที่นิยมกัน ได้แก่ จัดทำข่าวที่ให้ความรู้ทางด้านเกษตร ในปัจจุบันมักจัดทำรายการให้ความรู้ทางด้านเกษตรกับเปิดเพลงลูกทุ่ง ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงจากบุคคลเป้าหมาย ข้อเสียของการใช้วิทยุกระจายเสียงคือ ผู้ฟังไม่สามารถซักถามปัญหาได้ในขณะนั้น ข้อควรระวังในการใช้สื่อประเภทนี้คือ หากมีการสัมภาษณ์สดและถ่ายทอดความรู้ ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง เพราะหากให้ความรู้ที่ไม่ถูกต้องแก่บุคคลเป้าหมาย อาจทำให้บุคคลเป้าหมายจดจำสิ่งที่ผิด ๆ ไปปฏิบัติได้จะทำให้เกิดผลเสียหายในการส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างมาก

การรณรงค์ (Campaigns)

การรณรงค์ เป็นการประสานการใช้วิธีการส่งเสริมหลาย ๆ อย่างรวมกัน ตามแผนและกำหนดที่วางไว้ มีความมุ่งหมายที่จะดึงความสนใจของเกษตรกรหรือประชาชนมายัง ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะที่กระทบคนหมู่มาก และวิธีที่จะแก้ปัญหาโดยปกติจะมีการวางแผนการรณรงค์และการสั่งการจากระดับชาติ ระดับภาค หรือจังหวัด

วิธีการรณรงค์จะถูกนำมาใช้เมื่อมีปัญหาสำคัญเกิดขึ้นกับประชาชน ส่วนมากและเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้โดยที่เกษตรกรไม่ต้องไปคิดปรับแก้กันตามลำพังด้วย วิธีการที่ต้องลงทุนลงแรงมาก การรณรงค์ต้องอาศัยคนจำนวนมาก เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการรณรงค์มีเฉพาะงานชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ตัวอย่างการรณรงค์ด้านส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การรณรงค์การปราบตึกแตนป่าทังเก่า การปราบหนูนาที่ระบาดอย่างชุกชุม การส่งเสริมการใช้ปุ๋ย การปลูกป่า เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ 3 วิธี ใหญ่ ๆ คือ วิธีการส่งเสริมรายบุคคล วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และวิธีการส่งเสริมมวลชน วิธีการส่งเสริมรายบุคคลประกอบด้วย การเยี่ยมที่บ้านและไร่ นา บุคคลมาพบ ณ สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย และการติดต่อทางโทรศัพท์ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ประกอบด้วย การประชุมเกี่ยวกับการส่งเสริม การสาธิตทัศนศึกษา การจัดฝึกอบรมพิเศษ การทดสอบในห้องถื่น และการจัดงานวันเกษตร วิธีการส่งเสริมมวลชน ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เอกสารเผยแพร่วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ การประกวดการรณรงค์

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในยุคโลกาภิวัตน์ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กำลังพยายามเปลี่ยนแปลงนโยบาย ปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนนโยบายการเกษตร เพื่อให้เกิดการพัฒนา ด้านการเกษตร เนื่องจากการเกษตรมีบทบาทสำคัญมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแหล่งผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทั้งนี้การเกษตรยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาชนบทและช่วยสร้างสมดุลของสิ่งแวดล้อมอีกด้วย และประเทศไทยมีพื้นฐานเศรษฐกิจที่เติบโตมาจากภาคเกษตรกรรม

ชัชรี นฤทุม (2551) การพัฒนาการเกษตร หมายถึง การทำให้ผลิตรวมที่ก่อให้เกิดผลิตผลสำหรับมนุษย์นั้นเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้า เพื่อให้มนุษย์และสัตว์ดำรงชีวิตอยู่ได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาการเกษตรไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้จากบทบาทของเกษตรกรเพียงลำพัง ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะเป็นผู้ทำการเกษตรก็ตาม การเกษตรจะไม่พัฒนาเกินขอบเขตที่ยังชีพได้ ถ้าไม่มีการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสมประกอบด้วย เพื่อให้ผลิตภาพทางการเกษตรดีขึ้น เกษตรกรแต่ละคนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากสาขาอื่น ๆ มากขึ้น เพื่อจะสามารถปลูกพืชผลได้ดีขึ้น เกษตรกร

จะต้องอาศัยปุ๋ยซึ่งต้องซื้อจากสาขาอื่น ๆ และเพื่อจะให้พื้นดินมีความชุ่มชื้น เกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยระบบชลประทาน และจำเป็นต้องอาศัยเมล็ดพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดี ซึ่งได้จากหน่วยงานวิจัยในด้านนี้ ต้องควบคุมป้องกัน โรคพืชและโรคสัตว์ โดยอาศัยสารเคมีและยา เมื่อเกษตรกรจะต้องขายผลิตผลออกสู่ตลาด ก็ต้องอาศัยบริการด้านอื่น ๆ ในสังคม ปัจจัยล้วนแต่จำเป็นต่อการพัฒนาการเกษตรทั้งสิ้น ถ้าขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง การพัฒนาการเกษตรจะเกิดขึ้นไม่ได้ ปัจจัยที่จำเป็นเหล่านี้ ได้แก่ 1) ตลาดสำหรับผลิตผลทางการเกษตร 2) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี 3) อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการเกษตร 4) สิ่งจูงใจในการผลิตของเกษตรกร และ 5) การคมนาคมขนส่ง

ซัซรี นฤทุม (2551) การพัฒนาการเกษตรนั้น หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตได้ส่งผลให้รายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น และนำไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นของภาคชนบท มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ขยายโอกาสการจ้างแรงงานนอกการเกษตร (Off-farm Employment) เช่น การผลิตวัสดุการก่อสร้างเฟอร์นิเจอร์ หรือหัตถกรรมขึ้นในระดับหมู่บ้าน มีการแปรรูปอาหารและเพิ่มมูลค่า (Value Added) แก่ผลิตผลการเกษตร ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมและบริการในชนบท ตลอดจนระบบตลาด การเงิน การขนส่ง โรงเรียน และสถานอนามัยตามมาซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีข้อมูลข่าวสารที่ดี มีการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งเพื่อการกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง

ซัซรี (2551) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่ก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ดังนั้นการพัฒนาจึงหมายถึง การทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาประเทศ หมายถึง การทำให้ประเทศชาติดีขึ้น เจริญขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพที่พึงพอใจ ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรจึงหมายถึง การทำให้ชีวิต จิตใจ องค์กรความรู้และสติปัญญาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และนำชีวิต จิตใจ องค์กรความรู้ที่ดีนั้นไปใช้อย่างเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ อากาศ) วัตถุ พืช หรือสัตว์ ให้สิ่งนั้นเกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างกลมกลืน พอเหมาะพอดี และเกื้อกูลกันระหว่างคนด้วยกัน และระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปแล้วคำว่า “พัฒนาการเกษตร” ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึง การที่เกษตรกรในอำเภอกบินทร์บุรี สามารถดำเนินงานการทำเกษตรอินทรีย์ได้เพื่อมีอาหารเกษตรในการบริโภคเพียงพอสำหรับครัวเรือนและจำหน่ายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริพร เมืองแก้ว (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่าตอง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุประมาณ 48 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่มีแรงงานทำการเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยประมาณ 3 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 8.89 ไร่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ถือครองของตนเอง มีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.82 ไร่ มีรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 15,572.92 บาทต่อปี

หทัยชนก สุขเปี่ยม (2558) ได้ศึกษากิจกรรมเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมการผลิตพืชปลอดภัยตามระบบ GAP มีการปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยทุกประเด็น โดยกิจกรรมเกษตรอินทรีย์มีการปฏิบัติเฉลี่ย 1.53 คะแนน กิจกรรมการผลิตพืชปลอดภัยตามระบบ GAP มีคะแนนการปฏิบัติเฉลี่ย 1.25 คะแนน จากการศึกษาที่เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยนั้น อาจเป็นเพราะเกษตรกร ยังขาดความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย การปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคพืช วัชพืช สารเร่งการเจริญเติบโตและสารอื่นๆ และการบันทึกข้อมูลซึ่งมีการปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งคล้ายคลึงกับ ตรีเจิม พันธรักษ์ (2556:66) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติในการทำเกษตรอินทรีย์ในประเด็นหลักคือ การกำจัดวัชพืชโดยวิธีการถอนด้วยมือ และปัทมา อรรถวงค์ (2555:103) ที่ศึกษาการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติตามระบบอินทรีย์ในระดับปานกลาง เนื่องจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในการเตรียมพื้นที่มีหลักเกณฑ์ขั้นตอน และข้อจำกัดค่อนข้างเยอะ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย การใช้ปุ๋ยที่ได้จากการหมักแบบชีวภาพและปุ๋ยพืชสด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรเข้าไปให้ความรู้ และแนะนำหลักการในการปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ ทั้งด้านการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย การปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคพืช วัชพืช และสารเร่งการเจริญเติบโตและสารอื่น ๆ โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูล เนื่องมาจากการบันทึกข้อมูลมีรายละเอียดที่มากและยากเกินไป ในกรณีที่ปฏิบัติเป็นบางครั้งหรือไม่ปฏิบัติตามนั้น เกษตรกรอาจขาดความรู้ความเข้าใจจึงไม่ได้ปฏิบัติ หรือมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง จึงควรมีการติดตาม ส่งเสริมให้คำแนะนำเกษตรกรให้มีการปฏิบัติเป็นประจำเพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ทรงเดช ก้อนวิมล (2550) ศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแรงจูงใจการทำเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรโดยใช้สารเคมี การลงทุนในภาค

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ผลผลิตจากการทำนาเฉลี่ยทั้งปี 51 - 100 กระสอบต่อครอบครัว มีเพียง 25 ครอบครัวเท่านั้นที่มีรายได้จากการขายข้าว รายได้หลักที่ได้รับมาจากนอกภาคเกษตร คือ จากการรับจ้าง การค้าขาย เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบรายรับและรายจ่ายพบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้เกือบ 3 เท่าตัว (40 ครอบครัวต่อปี) ส่วนรายได้สูงสุดตลอดปี เท่ากับรายจ่ายตลอดปี และรายจ่ายที่สูงที่สุดได้แก่การซื้ออาหารในการบริโภค และรายจ่ายอันดับ 2 ก็คือรายจ่ายในการลงทุนในภาคเกษตร หลังจากที่น่าเสนอข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ทุกฝ่ายมีความต้องการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการไปศึกษาดูงานการทำเกษตร 4 แห่ง จัดอบรมสัมมนาเทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ จนกระทั่งเกิดการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น” และผลักดันส่งเสริมให้มีการทำเกษตรอินทรีย์ภายในตำบลหนองตอกแป้น โดยพบว่ากลุ่มเป้าหมาย จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแรงจูงใจก็ต่อเมื่อได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เนื้อหา คลอบคลุม หนักแน่นเพียงพอ

วินัย บุญอยู่ (2554) ได้ศึกษา การพัฒนาการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ตลอดการจำหน่ายสินค้าเกษตรระดับชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนิคม จังหวัดยโสธร โดยมีความคิดเห็นว่า พืชผักเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารซึ่งอุดมด้วยวิตามินและแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง แต่ผักที่มีจำหน่ายตามท้องตลาด เกษตรกรที่ปลูกมักจะใช้ปุ๋ยเคมี และใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงชนิดพ่นในปริมาณที่มาก จึงก่อให้เกิดอันตรายจากสารตกค้างทั้งต่อผู้บริโภค และเกษตรกรผู้ปลูก การผลิตผักอินทรีย์ซึ่งปลอดสารพิษยังมีเกษตรกรให้ความสนใจน้อย เนื่องจากประสบปัญหาด้านตลาดจำหน่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชน

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อสรุปว่า การสร้างเครือข่าย และกระตุ้นให้ชมรมผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เนื่องจากสมาชิกชมรม คือ ผู้ผลิตผักปลอดสารพิษป้อนเข้าสู่ตลาด ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กระตุ้นการดำเนินงานของชมรม โดยการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการของชมรมเพื่อให้เป็นตัวแทนของสมาชิกชมรมในการขับเคลื่อนกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผนงานการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน การศึกษาดูงาน การร่วมกันตั้งกฎ ระเบียบของชมรมฯ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปลูกผักปลอดสารพิษ การให้ความช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการอันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง การพัฒนาทางการตลาดตามองค์ประกอบ 4P ได้แก่ สถานที่ ราคา สินค้าและการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ ภายหลังการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตลาดผักปลอดสารพิษหน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนิคม ตำบลกระจ่าย อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร คณะแผนกวิจัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรมผู้ปลูกผักปลอดสารพิษและแม่ค้ามากกว่าก่อนการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 และภายหลังการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตลาดผักปลอดสารพิษ
หน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนิคม ตำบลกระจาย อำเภอป่าดู่ จังหวัดยโสธร คณะ
เฉลี่ยด้านการพัฒนาทางการตลาดมากกว่าก่อนการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด จำนวน 111 คน ประกอบไปด้วย เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์เขาไม้แก้ว จำนวน 37 คน ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ตำบลนนทรี จำนวน 45 คน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลนาแหม จำนวน 29 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชนิดของเครื่องมือ

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

2.1.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

3) นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อแนะนำไว้

2.2 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (111 ชุด) มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด และปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกในชุมชน อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือน และผลตอบแทนที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่ม รวมจำนวน 11 ข้อ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และเติมข้อความ เพื่อบรรยายคุณลักษณะของประชากรที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ ที่ตั้งของพื้นที่ แหล่งน้ำ การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปน มาทางดิน น้ำ และอากาศ การเลือกพันธุ์ การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน แผนการจัดการศัตรูพืช การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง กระบวนการออกใบรับรอง และ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป รวมจำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมี 2 ระดับคำตอบ ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ปฏิบัติ

ระดับคะแนน 0 หมายถึง ไม่ปฏิบัติ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ด้านความพร้อมในการผลิต ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีพื้นที่เหมาะสม ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก ต้นทุนไม่สูง สามารถทำร่วมกิจกรรมอื่นได้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีตลาดรับซื้อแน่นอน และทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย รวมจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสม่ำเสมอ มีความรู้เรื่องการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ มีความรู้ความสามารถทางวิชาการสูง มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร มีความเป็นกันเองกับเกษตรกร ปฏิบัติงานรวดเร็วทันเหตุการณ์ ติดตามผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ และแจ้งข่าวสารสถานการณ์เกษตรกรอินทรีย์ให้เกษตรกรรับทราบอย่างสม่ำเสมอ รวมจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ด้านสมาชิก ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือ/สามัคคีในการทำเกษตรอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ในการทำเกษตรอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มมีความขยันหมั่นเพียรในการทำเกษตรอินทรีย์ รวมจำนวน 3 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านกรรมการ ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ กรรมการมีความซื่อสัตย์โปร่งใสในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ กรรมการมองเห็นโอกาสในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ และกรรมการให้ความสำคัญต่อกลุ่มในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ รวมจำนวน 3 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านการพัฒนางาน ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ มีการศึกษาข้อมูลกลุ่มและวิเคราะห์เพื่อวางแผนการทำเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายทิศทางและวัตถุประสงค์การทำเกษตรอินทรีย์ มีแผนการดำเนินงานจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการถ่ายทอดแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนในการทำเกษตรอินทรีย์ มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน มีการสื่อสารการประชุมกลุ่มในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการจัดบันทึกการประชุมในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการแบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการสรุปประเมินทบทวนผลงานในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการนำปัญหาที่พบไปปรับปรุงแก้ไขในการทำเกษตรอินทรีย์ และมีการสร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการแก่สมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์ รวมจำนวน 13 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านเครือข่าย ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ การประสานงานกับหน่วยงานราชการ การประสานงาน ประชุม และวางแผน ระหว่างกลุ่มเครือข่าย การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือวัตถุดิบกับกลุ่มอื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้หรือภูมิปัญญากับกลุ่มอื่น รวมจำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านการตลาด ประกอบด้วยคำถาม ดังนี้ มีแผนการขายและกำหนดแหล่งลูกค้า มีการประชาสัมพันธ์ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาดของกลุ่ม มีปริมาณการผลิตสินค้าและการให้บริการสู่ตลาด และการบันทึก การติดตาม ประเมินการจำหน่ายสินค้าและบริการ รวมจำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ด้านการประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน ประกอบด้วยคำถามในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ ความโดดเด่นของสินค้าและบริการ การยอมรับของลูกค้าหรือผู้บริโภค ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมของกลุ่ม การเพิ่มทักษะความสามารถ

ของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม และประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม รวมจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้ตอบ

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ปัญหาภายในกลุ่ม ประกอบด้วย 8 คำถาม มีลักษณะปลายเปิดและปลายเปิด เพื่อวัดระดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ 1. คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2. คณะกรรมการและสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ 3. สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม 4. สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย 5. กฎระเบียบหรือกติกาของกลุ่มไม่ชัดเจน/ไม่ถือปฏิบัติ 6. ขาดการวางแผนและเป้าหมายในการดำเนินงานกลุ่ม 7. กิจกรรมของกลุ่มไม่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก และ 8. อื่นๆ

ปัญหานอกกลุ่ม ประกอบด้วย 6 คำถาม มีลักษณะปลายเปิดและปลายเปิด เพื่อวัดระดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ 1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์ขาดความรู้ 2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์มีภารกิจหลายด้าน 3. มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์บ่อยจึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม 4. การสนับสนุนทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการการของกลุ่ม 5. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องทางการเงิน และ 6. อื่นๆ

ด้านข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 8 คำถาม มีลักษณะปลายเปิดและปลายเปิด เพื่อวัดระดับความสำคัญของข้อเสนอแนะในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ 1. ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ 2. ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม 3. จัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ 4. จัดทำสื่อออนไลน์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ได้นำไปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ 5. ส่งเสริมและให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ 6. พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ 7. ศึกษาดูงานด้านการการทำเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จแล้ว และ 8. อื่นๆ

โดยกำหนดระดับความสำคัญของปัญหาเป็น 5 ระดับ ในการตอบคำถามของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 ตอนที่ 4 และตอนที่ 5 ตามลำดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อให้ตรงกับเนื้อหาของการศึกษา โดย

1) ผู้ศึกษาทดสอบ ตรวจสอบความสมบูรณ์ด้วยตนเองในขั้นต้น

2) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง จากนั้นผู้วิจัยได้ประมวล และทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

2.3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความตรง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค เท่ากับ 0.705 ซึ่งจะเห็นได้ว่าได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้น แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978, อ้างถึงในมานิต ลาเกลี้ยง 2558, น. 37) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด จำนวน 111 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนเมษายน 2563 เป็นระยะเวลา 3 เดือน ด้วยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานเกษตรตำบลที่เกี่ยวข้อง หัวหน้ากลุ่ม เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัย

3.3 แจกแบบสัมภาษณ์ แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่ละกลุ่มพร้อมทั้งชี้แจงข้อซักถามต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ในแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ เพื่อทำการคัดแยกแบบสอบถามที่มีข้อมูล ไม่สมบูรณ์มาทำการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถามให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้ และกล่าวขอบคุณ เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งเลือกใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ โดยมีข้อคำถามแบบ 2 คำตอบ คือ ปฏิบัติ หรือ ไม่ปฏิบัติ ระดับคะแนน 1 หมายถึง ปฏิบัติ และระดับคะแนน 0 หมายถึง ไม่ปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การให้คะแนนในแต่ละข้อ ให้คะแนนจากคำตอบที่เลือก 1 คะแนน
- 2) การสรุปคะแนนในแต่ละข้อ นำคะแนนคำตอบมารวมกัน แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่/จำนวน
- 3) การคำนวณนำคะแนนรวมแต่ละข้อมาหาค่าร้อยละ
- 4) การเปรียบเทียบ นำค่าร้อยละแต่ละข้อมาทำการเปรียบเทียบ
- 5) การตีความให้ความหมาย นำค่าร้อยละที่มีมากกว่ามาอธิบายการให้คะแนน

ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ด้านความพร้อมในการผลิต และด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ด้านสมาชิก ด้านกรรมการ ด้านการพัฒนางาน ด้านเครือข่าย ด้านการตลาด และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ปัญหาภายในกลุ่ม ปัญหาภายนอกกลุ่ม และด้านข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยการแปลความหมายผลคะแนน โดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best W. John. 1997, p 190) มีรายละเอียดดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{ระดับคะแนนสูงสุด} - \text{ระดับคะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับคะแนนสูงสุด}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด
 ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง
 ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย
 ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ การเป็นสมาชิกในชุมชน

N= 111

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
เพศ		
หญิง	64	57.7
ชาย	47	42.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N= 111

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 30	10	9.0
31 - 40	20	18.0
41 - 50	52	46.8
51 - 60	22	19.8
60 ขึ้นไป	7	6.3
ค่าต่ำสุด = 24 ปี	ค่าสูงสุด = 68 ปี	
ค่าเฉลี่ย = 50.47 ปี	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.115	
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	3	2.7
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	64	57.7
จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	15	13.5
จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	22	19.8
จบปริญญาตรีหรือมากกว่า	7	6.3
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	5	4.5
3 - 4	91	82.0
5 คนขึ้นไปหรือเท่ากับ	15	13.5
ค่าต่ำสุด = 2 คน	ค่าสูงสุด = 6 คน	
ค่าเฉลี่ย = 3.85 คน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.753	
การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มเกษตรกร	66	59.5
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	17	15.3
สหกรณ์การเกษตร	47	42.3
วิสาหกิจชุมชน	58	52.3
ช.ก.ส.	62	55.9

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกในชุมชนของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปรากฏผลดังนี้

เพศ พบว่า ร้อยละ 57.7 ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เป็นเพศหญิง ร้อยละ 42.3 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า ร้อยละ 46.8 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี รองลงมา ร้อยละ 19.8 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 6.3 มีอายุ 60 ขึ้นไป โดยมีอายุต่ำสุด 24 มีอายุสูงสุด 68 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.47 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 57.7 ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมา ร้อยละ 19.8 มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.7 ไม่ได้ศึกษา

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่า ร้อยละ 82.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน รองลงมา ร้อยละ 13.5 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คนขึ้นไป น้อยที่สุดร้อยละ 4.5 มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน มากที่สุด 6 คน มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.85 คน

การเป็นสมาชิกในชุมชน พบว่า ร้อยละ 59.5 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 55.9 เป็นสมาชิก ช.ก.ส. และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 15.3 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.2 อาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

N= 111		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำนา	31	27.9
ทำสวน	43	38.8
ทำไร่	37	33.3
อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทำสวน	59	53.2
เลี้ยงสัตว์	16	14.4
ค้าขาย	23	20.7

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลอาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปรากฏผลดังนี้

อาชีพหลัก พบว่า ร้อยละ 38.8 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 33.3 มีอาชีพทำไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 27.9 มีอาชีพทำนา

อาชีพรอง พบว่า ร้อยละ 53.2 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ประกอบอาชีพทำสวนเป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 20.7 ประกอบอาชีพค้าขาย และน้อยที่สุดร้อยละ 14.4 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 4.3 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

N= 111		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร		
น้อยกว่า 5 ไร่	29	26.1
5 - 10 ไร่	59	53.2
มากกว่า 10 ไร่	23	20.7
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่	ค่าสูงสุด = 80	
ค่าเฉลี่ย = 15.22 ไร่	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.668	
พื้นที่ของตนเอง (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่ของตนเอง	71	64.0
1 - 10	28	25.2
11 - 20	9	8.1
21 - 30	2	1.8
31 - 40 ไร่ขึ้นไป	1	0.9
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่	ค่าสูงสุด = 32	
ค่าเฉลี่ย = 2.58 ไร่	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.974	
พื้นที่เช่า (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่เช่า	21	19.0
1 - 10	58	52.2
11 - 20	22	19.8
21 - 30	5	4.5
30 - 40 ไร่ขึ้นไป	5	4.5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N= 111

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่	ค่าสูงสุด = 33	
ค่าเฉลี่ย = 6.57 ไร่	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.133	

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปรากฏผลดังนี้

จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร พบว่า ร้อยละ 53.2 มีพื้นที่ทำการเกษตร 5 - 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 26.1 มีพื้นที่ทำการเกษตร น้อยกว่า 5 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 20.7 มีพื้นที่ทำการเกษตร มากกว่า 10 ไร่

พื้นที่ของตนเอง พบว่า ร้อยละ 64.0 ไม่มีพื้นที่เป็นของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 25.2 มีพื้นที่ของตนเอง 1 - 10 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 0.9 มีพื้นที่ของตนเอง 31 - 40 ไร่ขึ้นไป

พื้นที่เช่า พบว่า ร้อยละ 52.2 เป็นพื้นที่เช่าทำการเกษตร 1 - 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 19.8 เป็นพื้นที่เช่าทำการเกษตร 11 - 20 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 4.5 มีพื้นที่เช่า 21 - 30 ไร่ และ 31 - 40 ไร่ขึ้นไป

ตารางที่ 4.4 รายได้และรายจ่าย ในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

N= 111

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา		
รายได้ในภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่า 50,000	2	1.8
50,000 - 100,000	2	1.8
100,001 - 200,000	69	62.2
200,001 - 300,000	35	31.5
มากกว่า 300,000 บาทขึ้นไป	3	2.7
ค่าต่ำสุด = 15,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 201,540.54 บาท	
ค่าสูงสุด = 380,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 58,574.705	

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N= 111

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่า 30,000	11	10.0
30,000 - 50,000	17	15.3
50,001 - 100,000	42	37.8
100,001 - 200,000	32	28.8
มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป	9	8.1
ค่าต่ำสุด = 5,000 บาท ค่าเฉลี่ย = 58,387.38 บาท		
ค่าสูงสุด = 180,000 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 40,642.828		
รายจ่ายของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา		
รายจ่ายในภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่า 50,000	12	11.0
50,000 – 100,000	24	22.0
100,001 - 150,000	41	37.0
150,001 - 200,000	28	25.2
มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป	6	5.4
ค่าต่ำสุด = 70,000 บาท ค่าเฉลี่ย = 150,630.63 บาท		
ค่าสูงสุด = 250,000 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 43,406.729		
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่า 30,000	14	13.0
30,000 – 50,000	16	14.4
50,001 - 80,000	20	18.0
80,001 - 100,000	53	47.4
มากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป	8	7.2
ค่าต่ำสุด = 20,000 บาท ค่าเฉลี่ย = 77,747.74 บาท		
ค่าสูงสุด = 140,000 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 22,307.141		

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูล รายได้และรายจ่าย ในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ปรางกุผลดังนี้

รายได้ในครัวเรือนปีที่ผ่านมา

รายได้ในภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 62.2 มีรายได้ในภาคการเกษตร 100,001 - 200,000 บาท รองลงมาร้อยละ 31.5 มีรายได้ในภาคการเกษตร 200,001 - 300,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 2.7 มีรายได้ภาคการเกษตร มากกว่า 300,000 บาทขึ้นไป ค่าต่ำสุดของรายได้ในภาคการเกษตร คือ 15,000 บาท ค่าสูงสุด คือ 380,000 บาท ค่าเฉลี่ยรายได้ในภาคการเกษตร จำนวน 201,540.54 บาท

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 37.8 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 50,001 - 100,000 บาท รองลงมาร้อยละ 28.8 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 100,001 - 200,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 8.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตร มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป ค่าต่ำสุดของรายได้นอกภาคการเกษตร คือ 5,000 บาท ค่าสูงสุดของรายได้นอกภาคการเกษตร คือ 180,000 บาท ค่าเฉลี่ยของรายได้นอกภาคการเกษตร จำนวน 58,387.38 บาท

รายจ่ายของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา

รายจ่ายในภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 37.0 มีรายจ่ายในภาคการเกษตร 100,001 - 150,000 บาท รองลงมาร้อยละ 25.2 มีรายจ่ายในภาคการเกษตร 150,001 - 200,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 5.4 มีรายจ่ายในภาคการเกษตร มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป ค่าต่ำสุดของรายจ่ายในภาคการเกษตร คือ 70,000 บาท ค่าสูงสุดของรายจ่ายในภาคการเกษตรคือ 250,000 บาท ค่าเฉลี่ยของรายจ่ายนอกภาคการเกษตร จำนวน 150,630.63 บาท

รายจ่ายนอกภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 47.4 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร 80,000 - 100,000 บาท รองลงมาร้อยละ 18.0 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร 50,000 - 80,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 7.2 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรมากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป ค่าต่ำสุดของรายจ่ายนอกภาคการเกษตร คือ 20,000 บาท ค่าสูงสุดของรายจ่ายนอกภาคการเกษตร คือ 140,000 บาท ค่าเฉลี่ยของรายจ่ายนอกภาคการเกษตร จำนวน 77,747.74 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอภินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี

ตารางที่ 4.5 การผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอภินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี

N= 111

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	จำนวนผู้ปฏิบัติ (คน)	ค่าร้อยละ
1. การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N= 111		
หัวข้อแสดงความคิดเห็น	จำนวนผู้ปฏิบัติ (คน)	ค่าร้อยละ
- พื้นที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต	111	100.0
2. ที่ตั้งของพื้นที่		
- พื้นที่ห่างจากถนนหลวง โรงงาน	111	100.0
3. แหล่งน้ำ		
- น้ำที่ใช้กับพืชจะต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มี สารพิษเจือปน	111	100.0
4. การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปน มาทางดิน น้ำ และอากาศ		
- มีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การป้องกันสารปนเปื้อนระดับฟาร์ม	111	100.0
5. การเลือกพันธุ์		
- คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน สภาพภูมิอากาศความต้านทานต่อศัตรูพืชและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ	111	100.0
- ไม่ใช้พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และ/หรือผ่านการอาบรังสี	111	100.0
- เมล็ดพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์	111	100.0
6. การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน		
- ใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติ	111	100.0
- ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น โสน ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ ฯลฯ และไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด บำรุงดิน โดยเลือกชนิดของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น โสนใช้ได้ดี ในสภาพนา ถั่วพุ่มใช้ได้ดีในสภาพไร่ เป็นต้น	23	20.7
- ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งอาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน	111	100.0
7. แผนการจัดการศัตรูพืช		
7.1 กรณีใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก		
- แช่เมล็ดในน้ำ (50 – 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 – 30 นาที เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรีย	27	24.3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N= 111		
หัวข้อแสดงความคิดเห็น	จำนวนผู้ปฏิบัติ (คน)	ค่าร้อยละ
- คลุกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค	71	64.0
- ใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลง และ/หรือวัชพืช	34	30.6
7.2 การเตรียมแปลงปลูก		
- ไถพรวนและตากดิน 1-2 สัปดาห์ให้วัชพืชงอกแล้วไถกลบอีกครั้งหนึ่ง	46	41.4
- ใช้ปุ๋ยโคโลไมท์หรือปุ๋ยขี้ไก่จากธรรมชาติเพื่อปรับสภาพความเป็นกรด เป็นด่างของดิน	19	17.1
- ใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการระบาดของเชื้อราบางชนิด	75	67.6
8. การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง		
- ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการคัดแยกจากผลผลิตจาก ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์	111	100.0
- ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการป้องกันการสัมผัส และ ปนเปื้อน จากวัสดุ และสารสังเคราะห์ต้องห้าม ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	111	100.0
- พื้นที่ของการเก็บรักษา และขนส่งได้รับการทำความสะอาด ตามระบบ และใช้วัสดุ หรือสารที่ให้ใช้ตามมาตรฐาน	111	100.0
9. กระบวนการออกไปรับรอง		
- ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ได้ยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองเกษตรอินทรีย์	3	2.7
10. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป		
- สารที่ใช้ในการดำเนินการหลังการเก็บเกี่ยวเป็นสารจากธรรมชาติยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ที่อนุญาต ให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน	111	100.0
- ผลผลิตต้องมาจากขบวนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ ที่ผ่านการรับรองแล้ว	111	100.0
- การบรรจุหีบห่อ วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นไป ตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของแต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	111	100.0

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลการดำเนินการผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

1. การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ พื้นที่ในการทำเกษตรที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต

2. ที่ตั้งของพื้นที่ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ พื้นที่ห่างจากถนนหลวงโรงงาน

3. แหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ น้ำที่ใ้กับพืชเป็นน้ำสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน

4. การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปน มาทางดิน น้ำ และอากาศ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ มีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การป้องกันสารปนเปื้อน

5. การเลือกพันธุ์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน สภาพภูมิอากาศความต้านทานต่อศัตรูพืชและการอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ใช่พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และ/หรือผ่านการอาบรังสี และเมล็ดพันธุ์ที่นำมาจากระบบการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์

6. การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติ ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งอาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน ส่วนการปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น โสนถั่วพุ่มถั่วมะแฮะ และถั่วกลบเป็นปุ๋ยพืชสด บำรุงดิน โดยเลือกชนิด ของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ พบว่าเกษตรกรปฏิบัติร้อยละ 20.7

7. แผนการจัดการศัตรูพืช ในส่วนของการใช้เมล็ดพันธุ์ พบว่า ร้อยละ 64 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการคลุกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค ร้อยละ 30.6 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลง และ/หรือวัชพืช และร้อยละ 24.3 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการแช่เมล็ดในน้ำ (50 – 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 – 30 นาที แล้วแช่ชนิดของเมล็ดพันธุ์เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์

การเตรียมแปลงปลูก พบว่า ร้อยละ 67.6 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการ ระบาดของเชื้อราบางชนิด ร้อยละ 41.4 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการ ไถพรวนและตากดิน 1 - 2 สัปดาห์ให้วัชพืชงอกแล้วไถกลบอีกครั้งหนึ่ง และร้อยละ 17.1 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ปูนโดโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้ จากธรรมชาติ เพื่อปรับสภาพความเป็นกรด เป็นด่างของดิน

8. การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตผล หรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการคัดแยกจากผลิตผลจาก ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการป้องกันการสัมผัส และ ปนเปื้อน จากวัสดุ และสารสังเคราะห์ต้องห้าม ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และพื้นที่ของการเก็บรักษา และขนส่งได้รับการทำความสะอาด ตามระบบ และใช้วัสดุ หรือสารที่ให้ใช้ตามมาตรฐาน

9. กระบวนการออกไปรับรอง พบว่า ร้อยละ 2.7 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอหนังสือ รับรองเกษตรอินทรีย์

10. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับสารที่ใช้ในการดำเนินการหลังการเก็บเกี่ยวเป็นสารจากธรรมชาติยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ ที่อนุญาต ให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน ผลิตผลต้องมาจากขบวนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้ว และการบรรจุหีบห่อ วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นไป ตามข้อกำหนดมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของ แต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 4.6 แรงจูงใจ ด้านความพร้อมในการผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

แรงจูงใจ	N=111					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านความพร้อมในการผลิต						3.71 (0.654)	มาก	
1. ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	-	1	10	70	30	4.16 (0.611)	มาก	2
	-	(0.9)	(9.0)	(63.1)	(27.0)			
2. มีพื้นที่เหมาะสม	-	-	32	53	26	3.95 (0.724)	มาก	4
	-	-	(28.8)	(47.7)	(23.4)			
3. ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก	-	6	82	23	-	3.15 (0.490)	ปานกลาง	8
	-	(5.4)	(73.9)	(20.7)	-			
4. ต้นทุนไม่สูง	-	1	10	70	30	3.19 (0.625)	ปานกลาง	6
	-	(0.9)	(9.0)	(63.1)	(27.0)			

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N= 111

แรงจูงใจ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
5. สามารถทำร่วมกิจกรรมอื่นได้	-	-	25 (22.5)	60 (54.1)	26 (23.4)	4.01 (0.681)	มาก	3
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	-	-	26 (23.4)	68 (61.3)	17 (15.3)	3.92 (0.620)	มาก	5
7. มีตลาดรับซื้อแน่นอน	-	18 (16.2)	65 (58.6)	19 (17.1)	9 (8.1)	3.17 (0.796)	ปานกลาง	7
8. ทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย	-	-	17 (15.3)	55 (49.5)	39 (35.1)	4.20 (0.685)	มาก	1

จากตารางที่ 4.6 พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจด้านความพร้อมในการผลิตในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ ทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.20) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.16) สามารถทำร่วมกิจกรรมอื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.01) มีพื้นที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.95) และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.92) ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ต้นทุนไม่สูง (ค่าเฉลี่ย 3.19) มีตลาดรับซื้อแน่นอน (ค่าเฉลี่ย 3.17) และขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 3.15)

ตารางที่ 4.7 แรงจูงใจ ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

N=111

แรงจูงใจ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ						3.91 (0.763)	มาก	
1. หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสม่ำเสมอ	-	-	25 (22.5)	79 (71.2)	7 (6.3)	3.84 (0.514)	มาก	6

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N= 111

แรงจูงใจ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. มีความรู้เรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์	-	2	24	55	30	4.02 (0.751)	มาก	2
3. มีความรู้ความสามารถทางวิชาการสูง	-	2	26	56	27	3.97 (0.744)	มาก	3
4. มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร	-	-	25	47	39	4.13 (0.752)	มาก	1
5. มีความเป็นกันเองกับเกษตรกร	-	2	31	50	28	3.94 (0.778)	มาก	4
6. ปฏิบัติงานรวดเร็วทันเหตุการณ์	-	6	36	45	24	3.78 (0.846)	มาก	7
7. ติดตามผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ	-	10	36	40	25	3.72 (0.916)	มาก	8
8. มีแจ้งข่าวสาร สถานการณ์เกษตรอินทรีย์อย่างสม่ำเสมอ	-	3	36	47	25	3.85 (0.800)	มาก	5

จากตารางที่ 4.7 พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.13) มีความรู้เรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.02) มีความรู้ความสามารถทางวิชาการสูง (ค่าเฉลี่ย 3.97) มีความเป็นกันเองกับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.94) มีแจ้งข่าวสาร สถานการณ์เกษตรอินทรีย์อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.85) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.84) ปฏิบัติงานรวดเร็วทันเหตุการณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.78) และติดตามผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.72)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านสมาชิก

N=111

ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
ด้านสมาชิก						3.74	มาก	
						(0.648)		
1. สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือ/ สามีคิ ในการทำเกษตรอินทรีย์	-	9	27	66	9	3.68	มาก	3
	-	(8.1)	(24.3)	(59.5)	(8.1)	(0.741)		
2. สมาชิกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ ในการทำเกษตรอินทรีย์	-	-	35	66	10	3.77	มาก	1
	-	-	(31.5)	(59.5)	(9.0)	(0.598)		
3. สมาชิกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ ในการทำเกษตรอินทรีย์	-	3	28	73	7	3.76	มาก	2
	-	(2.7)	(25.2)	(65.8)	(6.3)	(0.606)		

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบึงนารางบุรี จังหวัดพิจิตร ด้านสมาชิก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.77) สมาชิกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) และสมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือ/สามีคิ ในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.68)

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบึงนารางบุรี จังหวัดพิจิตร ด้านกรรมการ

N=111

ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
ด้านกรรมการ						3.61	มาก	
						(0.617)		
1. กรรมการมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการดำเนินงาน	-	-	31	73	7	3.78	มาก	1
	-	-	(27.9)	(65.8)	(6.3)	(0.546)		

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

N= 111

ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. กรรมการมองการณ์ไกล ใน การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์	-	13 (11.7)	59 (53.2)	34 (30.6)	5 (4.5)	3.28 (0.728)	ปาน กลาง	3
3. กรรมการให้ความสำคัญต่อ กลุ่ม ในการดำเนินงานเกษตร อินทรีย์	-	-	35 (31.5)	68 (61.3)	8 (7.2)	3.76 (0.576)	มาก	2

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านกรรมการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ กรรมการมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.78) และกรรมการให้ความสำคัญต่อกกลุ่ม ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) และระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ กรรมการมองการณ์ไกล ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.28)

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการพัฒนางาน

N=111

ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านการพัฒนางาน						3.05 (0.805)	ปานกลาง	
1. มีการศึกษาข้อมูลกลุ่มและ วิเคราะห์เพื่อวางแผนการทำ เกษตรอินทรีย์	4 (3.6)	32 (28.8)	22 (19.8)	46 (41.4)	7 (6.3)	3.18 (1.037)	ปานกลาง	7
2. มีเป้าหมายทิศทางและ วัตถุประสงค์การทำเกษตร	-	-	29 (26.1)	75 (67.6)	7 (6.3)	3.80 (0.536)	มาก	2

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

N= 111

ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
3. มีแผนการดำเนินงานจาก การมีส่วนร่วมของสมาชิกใน การทำเกษตรอินทรีย์	- -	16 (14.4)	63 (56.8)	30 (27.0)	2 (1.8)	3.16 (0.681)	ปานกลาง	8
4. มีการถ่ายทอดแผนให้ผู้ เกี่ยวข้องในการทำเกษตร อินทรีย์	6 (5.4)	22 (19.8)	21 (18.9)	51 (45.9)	11 (9.9)	3.35 (1.076)	ปานกลาง	5
5. มีการดำเนินกิจกรรมตาม แผนในการทำเกษตรอินทรีย์	7 (6.3)	86 (77.5)	6 (5.4)	7 (6.3)	5 (4.5)	2.25 (0.847)	น้อย	13
6. มีกฎระเบียบ ข้อบังคับใน การทำเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน	- -	- -	51 (45.9)	45 (40.5)	15 (13.5)	3.68 (0.703)	มาก	3
7. มีการสื่อสาร การประชุม กลุ่มในการทำเกษตรอินทรีย์	7 (6.3)	21 (18.9)	38 (34.2)	34 (30.6)	11 (9.9)	3.19 (1.058)	ปานกลาง	6
8. มีการจัดบันทึกการประชุม ในการทำเกษตรอินทรีย์	4 (3.6)	79 (71.2)	12 (10.8)	13 (11.7)	3 (2.7)	2.39 (0.844)	น้อย	10
9. มีการแบ่งงานให้สมาชิก ร่วมกันทำเกษตรอินทรีย์	3 (2.7)	90 (81.1)	7 (6.3)	8 (7.2)	3 (2.7)	2.26 (0.747)	น้อย	12
10. มีการแบ่งปัน จัดสรร ผลประโยชน์ร่วมในการทำ เกษตรอินทรีย์	- -	6 (5.4)	57 (51.4)	44 (39.6)	4 (3.6)	3.41 (0.653)	มาก	1
11. มี การ สร ู ป ปร ะ เม ิน ทบทวนผลงานในการทำ เกษตรอินทรีย์	1 (0.9)	90 (81.1)	8 (7.2)	10 (9.0)	2 (1.8)	2.30 (0.721)	น้อย	11
12. มีการนำปัญหาที่พบไป ปรับปรุงแก้ไขในการทำ เกษตรอินทรีย์	- -	26 (23.4)	53 (47.7)	29 (26.1)	3 (2.7)	3.08 (0.776)	ปานกลาง	9
13. มีการสร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการแก่สมาชิกในการ ทำเกษตรอินทรีย์	- -	6 (5.4)	45 (40.5)	45 (40.5)	15 (13.5)	3.62 (0.787)	มาก	4

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการพัฒนา งาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ มีเป้าหมายทิศทางและวัตถุประสงค์การทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.80) มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.68) มีการสร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการแก่สมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.62) และมีการแบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.41) ระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ มีการถ่ายทอดแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.35) มีการสื่อสาร การประชุมกลุ่มในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.19) มีการศึกษา ข้อมูลกลุ่มและวิเคราะห์เพื่อวางแผนการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.18) มีแผนการดำเนินงานจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.16) และมีการนำปัญหาที่พบไปปรับปรุงแก้ไขในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.08) ระดับน้อย 4 ประเด็น ได้แก่ มีการจัดบันทึกการประชุมในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.39) มีการสรุปประเมินทบทวนผลงานในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.30) มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.26) และมีการดำเนินกิจกรรมตามแผนในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.25)

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านเครือข่าย

N=111								
ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านเครือข่าย						3.23 (0.595)	ปานกลาง	
1. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ	-	80 (72.1)	20 (18.0)	11 (9.9)	-	2.38 (0.661)	น้อย	4
2. การประสานงาน ประชุม และวางแผน กลุ่มเครือข่าย	-	2 (1.8)	76 (68.5)	33 (29.7)	-	3.28 (0.489)	ปานกลาง	3
3. การแลกเปลี่ยนสินค้า / วัสดุกับกลุ่มอื่น	-	7 (6.3)	28 (25.2)	72 (64.9)	4 (3.6)	3.66 (0.654)	มาก	1
4. การแลกเปลี่ยนความรู้/ภูมิปัญญา กับกลุ่มอื่น	-	5 (4.5)	34 (30.6)	72 (64.9)	-	3.60 (0.576)	มาก	2

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านเครือข่าย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือวัตถุดิบกับกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.66) และการแลกเปลี่ยนความรู้/ภูมิปัญญากับกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.60) ระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ การประสานงาน ประชุม และวางแผน ระหว่างกลุ่มเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 3.28) และระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ การประสานงานกับหน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 2.38)

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการตลาด

							N=111	
ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านการตลาด						3.24	ปานกลาง	
						(0.587)		
1. มีแผนการขายและกำหนดแหล่งลูกค้า	-	3	66	42	-	3.35	ปานกลาง	2
	-	(2.7)	(59.5)	(37.8)	-	(0.533)		
2. มีการประชาสัมพันธ์	-	5	64	42	-	3.33	ปานกลาง	3
	-	(4.5)	(57.7)	(37.8)	-	(0.561)		
3. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาดของกลุ่ม	-	6	77	28	-	3.20	ปานกลาง	4
	-	(5.4)	(69.4)	(25.2)	-	(0.519)		
4. มีปริมาณการผลิตสินค้าและการให้บริการสู่ตลาด	-	-	36	71	4	3.71	มาก	1
	-	-	(32.4)	(64.0)	(3.6)	(0.529)		
5. การบันทึก การติดตามประเมินการจำหน่ายสินค้าและบริการ	-	67	23	21	-	2.59	น้อย	5
	-	(60.4)	(20.7)	(18.9)	-	(0.792)		

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการตลาด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ มีปริมาณการผลิตสินค้าและการให้บริการสู่ตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.71) ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ มีแผนการขายและกำหนดแหล่งลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.35) มีการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.33) และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้าน

การตลาดของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.20) และระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ การบันทึก การติดตาม ประเมิน การจำหน่ายสินค้าและบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.59)

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน

N=111								
ความคิดเห็นในการพัฒนา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน						3.34	ปานกลาง	
						(0.664)		
1. การลดรายจ่าย	-	-	32	69	10	3.80	มาก	3
	-	-	(28.8)	(62.2)	(9.0)	(0.585)		
2. การเพิ่มรายได้	-	-	39	65	7	3.71	มาก	4
	-	-	(35.1)	(58.6)	(6.3)	(0.578)		
3. ความโดดเด่นของสินค้าและบริการ	-	30	57	21	3	2.97	ปานกลาง	6
	-	(27.0)	(51.4)	(18.9)	(2.7)	(0.756)		
4. การยอมรับของลูกค้า / ผู้บริโภค	10	56	25	20	-	2.50	น้อย	8
	(9.0)	(50.5)	(22.5)	(18.0)	-	(0.893)		
5. ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมของกลุ่ม	7	17	62	25	-	2.95	ปานกลาง	7
	(6.3)	(15.3)	(55.9)	(22.5)	-	(0.796)		
6. การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก	-	-	24	83	4	3.82	มาก	2
	-	-	(21.6)	(74.8)	(3.6)	(0.471)		
7. ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม	-	-	23	84	4	3.83	มาก	1
	-	-	(20.7)	(75.7)	(3.6)	(0.465)		
8. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม	3	18	54	36	-	3.11	ปานกลาง	5
	(2.7)	(16.2)	(48.6)	(32.4)	-	(0.767)		

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.83) การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.82)

การลดรายจ่าย (ค่าเฉลี่ย 3.80) และการเพิ่มรายได้ (ค่าเฉลี่ย 3.71) ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.11) ความโดดเด่นของสินค้าและบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.97) และความสำเร็จของแผนและกิจกรรมของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.95) และระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ การยอมรับของลูกค้าหรือผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.14 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ปัญหาภายในกลุ่ม)

N=111								
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ปัญหาภายในกลุ่ม						3.23 (0.819)	ปานกลาง	
1. คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจหน้าที่ตนเอง	-	23 (20.7)	33 (29.7)	48 (43.2)	7 (6.3)	3.35 (0.881)	ปานกลาง	3
2. คณะกรรมการและสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์	1 (0.9)	26 (23.4)	71 (64.0)	13 (11.7)	-	2.86 (0.610)	ปานกลาง	7
3. สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม	-	11 (9.9)	15 (13.5)	67 (60.4)	18 (16.2)	3.83 (0.819)	มาก	1
4. ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลที่ทันสมัย	-	23 (20.7)	20 (18.0)	57 (51.4)	11 (9.9)	3.50 (0.933)	มาก	2
5. กฏระเบียบหรือกติกาของกลุ่มไม่ชัดเจน/ไม่ถือปฏิบัติ	-	35 (31.5)	55 (49.5)	10 (9.0)	11 (9.9)	2.97 (0.899)	ปานกลาง	5

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	น้อย	น้อย	ปาน	มาก	มาก	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
6. ขาดการวางแผนและในการ ดำเนินงานกลุ่ม	-	22 (19.8)	50 (45.0)	32 (28.8)	7 (6.3)	3.22 (0.836)	ปานกลาง	4
7. กิจกรรมไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของสมาชิก	-	35 (31.5)	56 (50.5)	17 (15.3)	3 (2.7)	2.89 (0.755)	ปานกลาง	6

ตารางที่ 4.14 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาภายในกลุ่ม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.83) ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 3.50) ระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจหน้าที่ตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.35) ขาดการวางแผนและในการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.22) กวระเบียบหรือกตึกาของกลุ่มไม่ชัดเจนหรือไม่ถือปฏิบัติ กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.97) กิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.89) และคณะกรรมการและสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.86)

ตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ปัญหานอกกลุ่ม)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	น้อย	น้อย	ปาน	มาก	มาก	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ปัญหานอกกลุ่ม						3.18 (0.809)	ปานกลาง	
1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ด้านเกษตรอินทรีย์ขาดความรู้	5 (4.5)	74 (66.7)	22 (19.8)	10 (9.0)	-	2.33 (0.705)	น้อย	5

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

N= 111

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	น้อย	น้อย	ปาน	มาก	มาก	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานมีภารกิจหลาย ด้าน	2 (1.8)	5 (4.5)	52 (46.8)	43 (38.7)	9 (8.1)	3.47 (0.784)	มาก	2
3. มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตร อินทรีย์บ่อยจึงขาดความ ต่อเนื่องในการส่งเสริม	7 (6.3)	2 (1.8)	63 (56.8)	37 (33.3)	2 (1.8)	3.23 (0.794)	ปานกลาง	3
4. การสนับสนุนทางการเงิน ของหน่วยงานภาครัฐไม่ สอดคล้องกับความต้องการ	7 (6.3)	28 (25.2)	53 (47.7)	23 (20.7)	-	2.83 (0.830)	ปานกลาง	4
5. การเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่ง ส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพ คล่องทางการเงิน	-	8 (7.2)	22 (19.8)	39 (35.1)	42 (37.8)	4.04 (0.933)	มาก	1

ตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ใน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาภายนอกกลุ่ม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องทางการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.04) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานมีภารกิจหลายด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.47) ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 2.83) และมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์บ่อยจึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 3.23) และระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์ขาดความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.33)

ตารางที่ 4.16 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอ
กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ข้อเสนอแนะ)

N=111								
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล	อันดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ข้อเสนอแนะ						4.48 (0.627)	มากที่สุด	
1. ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่ม เกษตรกรอินทรีย์ได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาการเกษตร อินทรีย์	-	-	15 (13.5)	36 (32.4)	60 (54.1)	4.41 (0.718)	มากที่สุด	6
2. ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิก กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาเกษตร อินทรีย์ของกลุ่ม	-	-	9 (8.1)	38 (34.2)	64 (67.7)	4.50 (0.645)	มากที่สุด	4
3. จัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้าน การทำเกษตรอินทรีย์	-	-	7 (6.3)	39 (35.1)	65 (58.6)	4.52 (0.616)	มากที่สุด	3
4. จัดทำสื่อออนไลน์ด้านการ ทำเกษตรอินทรีย์ได้นำไป ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้	-	-	8 (7.2)	42 (37.8)	61 (55.0)	4.48 (0.630)	มากที่สุด	5
5. ส่งเสริมและให้ความรู้ใน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำ เกษตรอินทรีย์ ด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	-	44 (39.6)	67 (60.4)	4.60 (0.491)	มากที่สุด	1
6. พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มี ความรู้ความชำนาญด้านการ ทำเกษตรอินทรีย์	-	-	3 (2.7)	39 (35.1)	69 (62.2)	4.59 (0.546)	มากที่สุด	2
7. ศึกษางานด้านการการทำ เกษตรอินทรีย์ที่ประสบ ความสำเร็จแล้ว	-	-	20 (18.0)	44 (39.6)	47 (42.3)	4.24 (0.741)	มากที่สุด	7

ตารางที่ 4.16 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมและให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.60) พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.59) จัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.50) จัดทำสื่อออนไลน์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ได้นำไปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.48) ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.41) และศึกษาดูงานด้านการการทำเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จแล้ว (ค่าเฉลี่ย 4.24)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีผลสรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาการดำเนินการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1.3 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1.5 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.2 วิธีการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 111 คน เครื่องข่ายเกษตรกรอินทรีย์เขาไม้แก้ว จำนวน 37 คน ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ตำบลนนทรี จำนวน 45 คนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลนาแหม่ม จำนวน 29 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมงานวิจัยในครั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคม

และเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สรุปผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล และทางสังคมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.47 ปี โดยส่วนมากจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด พบว่าเกษตรกรมีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.85 คน สำหรับขนาดพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 15.22 ไร่ และรายได้ของครอบครัวในภาคการเกษตร โดยเฉลี่ยมีรายได้ 201,540.54 บาท และรายได้ของครอบครัวนอกภาคการเกษตร โดยเฉลี่ยมีรายได้ 58,387.38 บาท สำหรับรายจ่ายของครอบครัวในภาคการเกษตร พบว่ามีรายจ่ายโดยเฉลี่ย 150,630.63 บาท และรายจ่ายของครอบครัวนอกภาคการเกษตร พบว่ามีรายจ่ายโดยเฉลี่ย 77,747.74 บาท

1.3.2 การผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1) การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ พื้นที่ในการทำเกษตรที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต

2) ที่ตั้งของพื้นที่ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ พื้นที่ห่างจากถนน หลวง โรงงาน

3) แหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ น้ำที่ใช้กับพืชเป็นน้ำสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน

4) การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปน มาทางดิน น้ำ และอากาศ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ มีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การป้องกันสารปนเปื้อน

5) การเลือกพันธุ์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับ คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน สภาพภูมิอากาศความต้านทานต่อศัตรูพืชและการอนุรักษ์ ความหลากหลาย

ทางชีวภาพ ไม่ใช่พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และ/หรือผ่านการอาบรังสี และเมล็ดพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์

6) การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติ ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งอาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน ส่วนการปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น โสนถั่วพุ่มถั่วมะสะ และไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด บำรุงดิน โดยเลือกชนิด ของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ พบว่าเกษตรกรปฏิบัติร้อยละ 20.7

7) แผนการจัดการศัตรูพืช ในส่วนของการใช้เมล็ดพันธุ์ พบว่า ร้อยละ 64 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการคลุกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค ร้อยละ 30.6 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลง และ/หรือวัชพืช และร้อยละ 24.3 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการแช่เมล็ดในน้ำ (50 – 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 – 30 นาที แล้วแช่ชนิดของเมล็ดพันธุ์ เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์

การเตรียมแปลงปลูก พบว่า ร้อยละ 67.6 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการ ระบาดของเชื้อราบางชนิด ร้อยละ 41.4 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการไถพรวนและตากดิน 1 - 2 สัปดาห์ให้วัชพืชงอกแล้วไถกลบอีกครั้งหนึ่ง และร้อยละ 17.1 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ปูน โดโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้จากธรรมชาติเพื่อปรับสภาพความเป็นกรด เป็นด่างของดิน

8) การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการคัดแยกจากผลิตผลจาก ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการป้องกันการสัมผัส และ ปนเปื้อน จากวัสดุ และสารสังเคราะห์ต้องห้าม ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และพื้นที่ของการเก็บรักษา และขนส่ง ได้รับการทำความสะอาด ตามระบบ และใช้วัสดุ หรือสารที่ใช้ตามมาตรฐาน

9) กระบวนการออกใบรับรอง พบว่า ร้อยละ 2.7 เกษตรกรปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอหนังสือ รับรองเกษตรอินทรีย์

10) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติเกี่ยวกับสารที่ใช้ในการดำเนินการหลังการเก็บเกี่ยวเป็นสารจากธรรมชาติยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ที่อนุญาต ให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน ผลิตผลต้องมาจากขบวนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้ว และการบรรจุหีบห่อ วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นไป ตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของ แต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.3.3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

- 1) ด้านความพร้อมในการผลิต แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงจูงใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71
- 2) ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมีระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91

1.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านสมาชิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านกรรมการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และเกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการประเมินผลผลิตในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 ด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 ด้านเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และ ด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05

1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

- 1) ปัญหาภายในกลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาภายในกลุ่มระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.83) ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 3.50) ระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจหน้าที่ตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.35) ขาดการวางแผนและในการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.22) กฎระเบียบหรือกติกาของกลุ่มไม่ชัดเจนหรือไม่ถือปฏิบัติ กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.97) กิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.89) และคณะกรรมการและสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.86)
- 2) ปัญหาภายนอกกลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาภายนอกกลุ่มระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องทางการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.04) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานมีภารกิจหลายด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.47) ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 2.83) และมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์บ่อยจึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 3.23) และระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์ขาดความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.33)

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมและให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.60) พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.59) จัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.50) จัดทำสื่อออนไลน์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ได้นำไปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.48) ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.41) และศึกษาดูงานด้านการการทำเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จแล้ว (ค่าเฉลี่ย 4.24)

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

พบว่าเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.47 ปี โดยส่วนมากจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อภิชาติ ใจอารีย์ (2561) รายงานว่า เกษตรกรอยู่ในช่วงวัยกลางคนและสนใจทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรมีความรู้และทักษะทางการเกษตรดี แต่ยังคงต้องการความรู้ทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตการวางแผนการจัดการผลผลิตและการตลาดดังนั้นเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์หรือผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เทคนิคนวัตกรรมเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและตลาดอีกทั้งการเรียนรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายทั้งในชุมชนนอกชุมชนทั้งในระดับชาติและนานาชาติเพื่อเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและปัจจัยการผลิตระหว่างกัน

2.2 การผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 8 ประเด็น ได้แก่ การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ ที่ตั้งของพื้นที่ แหล่งน้ำ การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปนมาทางดิน น้ำ และอากาศ การเลือกพันธุ์พืช การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการเก็บรักษาและ

ขนส่ง และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูป ยกเว้น 3 ประเด็น ได้แก่ การปลูกพืชตระกูลถั่ว (ร้อยละ 20.7) แผนการจัดการศัตรูพืช (ร้อยละ 24.3) และกระบวนการออกไปรับรอง (ร้อยละ 2.7) สมศักดิ์ เจริญพันธ์ (2556) รายงานว่า ประเทศไทยมีกฎระเบียบด้านการตรวจสอบยังไม่ได้มีการระบุหน่วยงานตรวจสอบและตัวแทนรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยไม่ได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองจึงไม่สามารถส่งออกไปจำหน่ายยังสหภาพยุโรปได้ สิ่งที่เป็นและสำคัญคือการออกกฎระเบียบให้มีหน่วยงานตรวจสอบและตัวแทนรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและทั่วถึงทุกภูมิภาคของประเทศ วางข้อกำหนดขั้นพื้นฐานของการเกษตรอินทรีย์ที่ได้อยู่แล้วแต่ยังไม่ได้มีการวางกรอบหรือการดำเนินการทางการตลาด เพียงกล่าวถึงแต่มาตรฐานที่ใช้โดยทั่วไป เนื่องจากการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังคงเป็นปัญหาเรื่องการส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรปที่เป็นตลาดหลักสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย ที่มีความเข้มงวดเรื่องคุณภาพสินค้า การตรวจสอบมาตรฐานที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่มีความชัดเจน

2.3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์

แรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ด้านความพร้อมในการผลิต ประเด็นทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.20) สอดคล้องกับการศึกษาของ ชีรนนท์ วรรณศิริ (2561) พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวแบบอินทรีย์ มีสุขภาพแข็งแรง โดยมีอาการอ่อนเพลียน้อยมาก มีโรคประจำตัวน้อย เคยตรวจสารเคมีทุกคน ผลการตรวจสารเคมี ผิดปกติน้อยมาก

ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในประเด็น มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.13) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรารถนา ยศสุข (2560) ที่ว่าภาครัฐมีการควบคุมอย่างเข้มงวดในการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเกษตรกรพื้นที่ข้างเคียงและผู้บริโภค สร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนจากเกษตรเคมีไปสู่เกษตรอินทรีย์ เช่น การประกันความเสี่ยงด้านราคา การสนับสนุนทุนและปัจจัยการผลิต

2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของกลุ่มเกษตรอินทรีย์

ด้านสมาชิก เกษตรกรให้ความร่วมมือ สามัคคีในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.68) ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นไปยังผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรให้มีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณิชา สุขสบาย (2554) ซึ่งระบุว่า ความสามัคคี ร่วมมือ และความซื่อสัตย์ที่เกษตรกรใช้เป็นเครื่องกำกับทิศทางการใช้ความรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะช่วงที่ดูแลรักษาผลผลิตเกษตรอินทรีย์เป็น

อย่างดีก่อนที่จะนำไปจำหน่าย คัดเลือกผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ ตรงความต้องการของกลุ่มลูกค้า และราคาที่กำหนดเป็นราคาที่ลูกค้าพึงพอใจในการบริโภค

ด้านกรรมการ กรรมการมอการณั้ไกลในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.28) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณิชา สุขสบาย (2554) ซึ่งระบุว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้องมีทิศทางการใช้ความรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ในการทำงานเกษตรอินทรีย์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มด้วยความตั้งใจจริง สร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ และยั่งยืน

ด้านการพัฒนางาน การดำเนินกิจกรรมตามแผนในการทำเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.25) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวินัย บุญชู (2554) ซึ่งระบุว่า กลุ่มเกษตรกรให้ความสำคัญกับทิศทางการทำการเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายผลผลิตหรือสินค้า แก่ผู้บริโภคในชุมชนเดียวกัน หากยังคงมีสินค้าเหลืออยู่ จึงค่อยขายไปขายในชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง หรือห่างไกล ที่ละน้อย

ด้านเครือข่าย การประสานงานกับหน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 2.38) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรารถนา ยศสุข (2560) ซึ่งระบุว่า การดำเนินโครงการของหน่วยงานรัฐเป็นโครงการเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ทำให้เกษตรกรและประชาชนผู้บริโภคทั่วไปเกิดความสับสนในการดำเนินงาน เช่น โครงการส่งเสริมตลาดเกษตรอินทรีย์ซึ่งกระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงแต่ก็ยังมีกระทรวงสาธารณสุขที่เข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน (มักพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการต่างกัน แต่กลุ่มเป้าหมายของการดำเนินการกลับเป็นเกษตรกรอินทรีย์กลุ่มเดียวกัน) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ในกระบวนการการขับเคลื่อนทางนโยบายเกษตรอินทรีย์ควรให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ความรู้ และความหลากหลายในการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกร ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ที่เกษตรกรมีความสนใจในการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์

ด้านการตลาด การบันทึก การติดตาม ประเมินการจำหน่ายสินค้าและบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.59) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมเกียรติ วงศ์ประเสริฐ (2560) ซึ่งระบุว่า การซื้อสินค้าอาหารอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเลือกสถานที่จำหน่ายสินค้าอาหารอินทรีย์จากสถานที่จำหน่ายที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากที่พักอาศัย ฉะนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาด โดยเฉพาะด้านส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่จัดจำหน่าย

ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน การยอมรับของลูกค้าหรือผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 2.50) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนุด ดีอินทร์ (2553) ซึ่งระบุว่า กลุ่ม

ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 30 - 39 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่ไม่เคยบริโภคน้ำมัน 232 คน สาเหตุที่ไม่เคยบริโภคเนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าโดยมีแนวโน้มที่จะบริโภคในอนาคต 2) กลุ่มที่เคยบริโภคจำนวน 195 คน เป็นการบริโภคเพื่อสุขภาพและพบว่าทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติเชิงบวกกับความรู้สึกปลอดภัยที่ได้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นสินค้าที่ดีต่อสุขภาพเนื่องจากไม่มีสารพิษตกค้าง โดยมีทัศนคติเฉย ๆ ที่ว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์มีรสชาติดีกว่าสินค้าทั่วไปรู้สึกเป็นคนทันสมัยที่เลือกบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์และมีความไว้วางใจผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1) ปัญหาภายในกลุ่ม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม และขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชาติ ใจอารีย์ (2561) ซึ่งระบุว่าเกษตรกรขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ในกระบวนการผลิต รวมทั้งขาดความรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการฟาร์มและกลไกการตลาดเพื่อรองรับผลผลิต รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับชุมชนในภาคการเกษตร เพื่อผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2) ปัญหาภายนอกกลุ่ม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องทางการเงิน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานมีภารกิจหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวรวิทย์ เจียมปัญญาธิ (2560) ซึ่งระบุว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรระบบอินทรีย์ และความคำนึงถึงด้านสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ระดับราคาของสินค้าอินทรีย์ที่สูงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรสนใจในการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ดังนั้นนโยบายจากรัฐในด้านการให้ความรู้ในกระบวนการผลิตมาตรฐานสินค้าอินทรีย์และตลาดของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญของเกษตรกรเพื่อความยั่งยืน แต่เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมีภารกิจหลายด้านทำให้การส่งเสริมภาคการเกษตรยังไม่ทั่วถึง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำเกษตรอินทรีย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- 1) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่ทันสมัยได้สะดวก รวดเร็ว ทันท่วงทีกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
- 2) หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานอย่างถูกต้อง
- 3) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ควรร่วมมือในการทำเกษตรอินทรีย์ให้เป็นไปตามแผนการผลิตและติดตามประเมินผลการจำหน่ายสินค้าและบริการ
- 4) ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหลายแหล่ง ทั้งจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านการเกษตรในด้านอื่น ๆ และสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 2) การศึกษาการจัดการความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต่างกันและนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
- 3) การศึกษาการจัดการความรู้ในชุมชนที่หลากหลายไม่เฉพาะเจาะจงด้านใดด้านหนึ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. (2553, 7 มิถุนายน). *เกษตรอินทรีย์*. สืบค้นเมื่อจาก
http://pcoc.moc.go.th/pcocsys/web_pcoc_express/home/view_cim1.1.aspx
- กรมวิชาการเกษตร. (2554, 7 มิถุนายน). *การผลิตพืชอินทรีย์*. สืบค้นเมื่อจาก
<http://it.doa.go.th/organic/index.html>
- ชัชรี นฤทุม. (2551). *การพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยชาญ วงศ์สำมัญ. 2548. *ระบบการส่งเสริมเกษตร*. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร:
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณิชชา สุขสบาย. (2554). *รูปแบบการเกษตรของชาวลองจิงคาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ตรีเจิม พันธรักษ์. (2556). *ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในตำบลม่อนปิ่น อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ทองพูน กองจินดา. (2556). *การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี*.
 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี :
- ทรงเดช ก้อนนิมิต. (2550). *กระบวนการขยายแนวคิดการทำเกษตรยั่งยืนเพื่อสร้างชุมชนพึ่งตนเอง โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลหนองตอกเป็น*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
 วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ธนูด ดีอินทร์. (2553). *ประเมินผลความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาแกนนำเกษตรกรและยุวเกษตรกรคลื่นลูกใหม่*. ใน *เอกสารประกอบการประเมินบุคคล*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร,บุรีรัมย์.
- ธีรนนท์ วรรณศิริ. (2561). *ภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม*.
 มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- บุญดิษฐ์ วรินทร์รักษ์. (2550). *ผลงานวิจัยเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2546*. สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,
 กรุงเทพมหานคร.

- ปรารณ นยศสุข. (2560). ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์สู่การปฏิบัติในประเทศไทย. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 5(1), 129-141.
- ปัทมา วรณวงษ์. (2555). *การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- พลสุข สังข์รุ่ง. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร: พี เคน อินเตอร์พริ้นท์.
- ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. (2559). กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- ราไพประภา มะหะหมัด. (2548). *นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร* (วิทยานิพนธ์ วท.ม. การจัดการทรัพยากร). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วิฬสย เจียมปัญญารัช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย: บทเรียนจากเกษตรกรรายย่อย. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20.
- วิกิเนีย มาเยอร์. (2554). *การศึกษาแรงจูงใจการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- วินัย บุญชู. (2554). *การพัฒนาการดำเนินงานตลาดจำหน่ายผักปลอดสารพิษระดับชุมชนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนิคม ตำบลกระเจาย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดยโสธร* (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วิริยะ คล้ายแดง. (2549). *เกษตรอินทรีย์นโยบายภาครัฐ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. (2540). *การส่งเสริมเกษตรกับการพัฒนาการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิริพร เมืองแก้ว. (2550). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่* (ปัญหาพิเศษ วท.ม. การส่งเสริมการเกษตร). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- สหกรณ์ กรีนเนท. (2555, 5 มกราคม). ภาพรวมสถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย 2556-57. สืบค้นจาก <http://www.greennet.or.th/article/411>
- สุพจน์ ชัยวิมล. (2552). *ปุ๋ยหมัก*. กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันพัฒนา และส่งเสริมปัจจัยการผลิต, กรุงเทพมหานคร.

- สุรพล เศรษฐบุตร. (2551). *การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท* (คณะเกษตรศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมเกียรติ วงศ์ประเสริฐ. (2560). *ทัศนคติต่อสินค้าอาหารอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเกษตรอินทรีย์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สมศักดิ์ เจริญพันธ์. (2556). *ทัศนคติต่อการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ของชาวนาในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*. สถาบันราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. (2561). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี พ.ศ. 2561 - 2564*. ปราจีนบุรี.
- หทัยชนก สุขเปี่ยม. (2558). *ศักยภาพในการปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเมืองเกษตรสีเขียว จังหวัดราชบุรี* (ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2561). *แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน: บทสะท้อนจากภาคปฏิบัติการ*. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 38(5)
- Best, John W. (1977). *Research in Education*. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภออินทร์บุรี
จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด

1. เพศ () 1. ชาย
() 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา
() 1. ไม่ได้เรียน
() 2. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
() 3. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
() 4. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
() 5. อื่น ๆ ระบุ.....
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
5. การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. กลุ่มเกษตรกร
() 2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
() 3. สหกรณ์การเกษตร
() 4. วิสาหกิจชุมชน
() 5. ธ.ก.ส.
() 6. อื่น ๆ ระบุ.....
6. อาชีพหลัก (ตอบได้เพียงข้อเดียว)
() ทำนา
() ทำสวน
() ทำไร่
() เลี้ยงสัตว์
() ค้าขาย
() อื่นๆ

7. อาชีพพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ทำนา
- () ทำสวน
- () ทำไร่
- () เลี้ยงสัตว์
- () ค้าขาย
- () อื่นๆ

8. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร.....ไร่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () พื้นที่ของตนเอง.....ไร่
- () พื้นที่เช่า.....ไร่
- () อื่นๆ (ระบุ).....

9. รายได้ของครัวเรือน

- () รายได้ในภาคการเกษตร.....บาท/ปี
- () รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

10. รายจ่ายของครัวเรือน

- () รายจ่ายในภาคการเกษตร.....บาท/ปี
- () รายจ่ายนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

11. ผลตอบแทนที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

- () เงินปันผล
- () ค่าตอบแทนแรงงาน
- () ความรู้/ทักษะ/อาชีพ
- () อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง โดยตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ จนครบทุกข้อ

ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติเกณฑ์ที่กำหนด	การประเมิน	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	1	0
1. การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์		
- เป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต		
2. ที่ตั้งของพื้นที่		
- เป็นพื้นที่ห่างจากถนนหลวง โรงงาน		
3. แหล่งน้ำ		
- น้ำที่ใช้กับพืชจะต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มี สารพิษเจือปน		
4. การวางแผนป้องกันสารปนเปื้อนที่ปะปน มาทางดิน น้ำ และอากาศ		
- มีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การป้องกันสารปนเปื้อนระดับฟาร์ม		
5. การเลือกพันธุ์		
- คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน สภาพภูมิอากาศความต้านทานต่อศัตรูพืชและการอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ		
- ไม่ใช่พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และ/หรือผ่านการออברังสี		
- เมล็ดพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์		
6. การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน		
- ใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติ		
- ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น โสนถั่วพุ่มถั่วมะแฮะ ฯลฯ และไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด บำรุงดิน โดยเลือกชนิด ของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น โสนใช้ได้ดี ในสภาพนา ถั่วพุ่มใช้ได้ดีในสภาพไร่ เป็นต้น		
- ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่ง อาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน		

ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติเกณฑ์ที่กำหนด	การประเมิน	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	1	0
7. แผนการจัดการศัตรูพืช		
7.1 กรณีใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก		
- แห่เมล็ดในน้ำ (50 – 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 – 30 นาที แล้วแต่ชนิดของเมล็ดพันธุ์เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์		
- ปลูกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทิลิส ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค		
- ใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลง และ/หรือวัชพืช		
7.2 การเตรียมแปลงปลูก		
- ไถพรวนและตากดิน 1-2 สัปดาห์ให้วัชพืชงอกแล้วไถกลับอีกครั้งหนึ่ง		
- ใช้ปูน โคโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้ จากธรรมชาติเพื่อปรับสภาพความเป็นกรด เป็นด่างของดิน ทำให้ไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค		
- ใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการระบาดของเชื้อราบางชนิด		
8. การจัดการเก็บรักษาและขนส่ง		
- ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการคัดแยกจากผลิตผลจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ ตลอดกระบวนการขนส่ง		
- ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ได้รับการป้องกันการสัมผัส และปนเปื้อน จากวัสดุ และสารสังเคราะห์ต้องห้าม ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์		
- พื้นที่ของการเก็บรักษา และขนส่งได้รับการทำความสะอาด ตามระบบ และใช้วัสดุ หรือสารที่ให้ออกไปตามมาตรฐาน		
9. กระบวนการออกใบรับรอง		
- ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ได้ยื่นคำร้องขอหนังสือ รับรองเกษตรอินทรีย์		
- หน่วยงานตรวจสอบได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจ สอบการผลิต บันทึกข้อมูลการผลิต และหรือสุ่มตัวอย่าง เพื่อการวิเคราะห์ตามมาตรฐานที่ทิ้งไว้		
- หน่วยงานรับผิดชอบได้ออกใบรับรองผลการ วิเคราะห์ ว่าผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ ผลิตตามวิธีการ ของเกษตรอินทรีย์		

ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติเกณฑ์ที่กำหนด	การประเมิน	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	1	0
10. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป		
-สารที่ใช้ในการดำเนินการหลังการเก็บเกี่ยวเป็นสารจากธรรมชาติยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ที่อนุญาต ให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน		
-ผลิตผลต้องมาจากขบวนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้ว		
-การบรรจุหีบห่อ วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นไป ตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของ แต่ละประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		

ตอนที่ 3 แรงจูงใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง โดยตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ จนครบทุกข้อ

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. แรงจูงใจในการอยากเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ : ด้านความพร้อมในการผลิต					
1.1 ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น					
1.2 มีพื้นที่เหมาะสม					
1.3 ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก					
1.4 ต้นทุนไม่สูง					
1.5 สามารถทำร่วมกิจกรรมอื่นได้					
1.6 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
1.7 มีตลาดรับซื้อแน่นอน					
1.8 ทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย					
2. แรงจูงใจในการอยากเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ : ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
2.1 หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสม่ำเสมอ					
2.2 มีความรู้เรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์					
2.3 มีความรู้ความสามารถทางวิชาการสูง					
2.4 มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร					
2.5 มีความเป็นกันเองกับเกษตรกร					
2.6 ปฏิบัติงานรวดเร็วทันเหตุการณ์					
2.7 ติดตามผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ					
2.8 แจ้งข่าวสาร สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกรรับทราบอย่างสม่ำเสมอ					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง โดยตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ จนครบทุกข้อ

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. สมาชิก					
- สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือ/สามัคคี ในการทำเกษตรอินทรีย์					
- สมาชิกกลุ่มมีความ ซื่อสัตย์ในการทำเกษตรอินทรีย์					
- สมาชิกกลุ่มมีความขยันหมั่นเพียรในการทำเกษตรอินทรีย์					
2. กรรมการ					
- กรรมการมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์					
- กรรมการมองการณ์ไกล ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์					
- กรรมการให้ความสำคัญต่อกลุ่ม ในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์					
3. การพัฒนางาน					
- มีการศึกษาข้อมูลกลุ่มและวิเคราะห์เพื่อวางแผนการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีเป้าหมายทิศทางและวัตถุประสงค์การทำเกษตรอินทรีย์					
- มีแผนการดำเนินงานจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการถ่ายทอดแผนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน					
- มีการสื่อสาร การประชุมกลุ่มในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการจัดบันทึกการประชุมในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการแบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์					

ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
- มีการสรุปประเมินทบทวนผลงานในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการนำปัญหาที่พบไปปรับปรุงแก้ไขในการทำเกษตรอินทรีย์					
- มีการสร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการแก่สมาชิกในการทำเกษตรอินทรีย์					
4. เครือข่าย					
- การประสานงานกับหน่วยงานราชการ					
- การประสานงาน ประชุม และวางแผน ระหว่างกลุ่มเครือข่าย					
- การแลกเปลี่ยนสินค้า / วัตถุประสงค์กับกลุ่มอื่น					
- การแลกเปลี่ยนความรู้/ภูมิปัญญากับกลุ่มอื่น					
5. การตลาด					
- มีแผนการขายและกำหนดแหล่งลูกค้า					
-มีการประชาสัมพันธ์					
-มีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาดของกลุ่ม					
-มีปริมาณการผลิตสินค้าและการให้บริการสู่ตลาด					
-การบันทึก การติดตาม ประเมินการจำหน่ายสินค้าและบริการ					
6. การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน					
- การลดรายจ่าย					
-การเพิ่มรายได้					
-ความโดดเด่นของสินค้าและบริการ					
-การยอมรับของลูกค้า / ผู้บริโภค					
-ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมของกลุ่ม					
-การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก					
-ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม					
-ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม					

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

5.1 ปัญหาภายในกลุ่ม

ลำดับ	หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5.1.1	คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง					
5.1.2	คณะกรรมการและสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์					
5.1.3	สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม					
5.1.4	สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย					
5.1.5	กฎระเบียบหรือกติกาของกลุ่มไม่ชัดเจน/ไม่ถือปฏิบัติ					
5.1.6	ขาดการวางแผนและเป้าหมายในการดำเนินงานกลุ่ม					
5.1.7	กิจกรรมของกลุ่มไม่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก					
5.1.8	อื่นๆ (ระบุ).....					

5.2 ปัญหาภายนอกกลุ่ม

ลำดับ	หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5.2.1	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์ขาดความรู้					
5.2.2	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์มีภารกิจหลายด้าน					
5.2.3	มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านเกษตรอินทรีย์บ่อยจึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม					
5.2.4	การสนับสนุนทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการการของกลุ่ม					
5.2.5	การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องทางการเงิน					
5.2.6	อื่นๆ (ระบุ).....					

5.3 ข้อเสนอแนะ

ลำดับ	หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5.3.1	ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์					
5.3.2	ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความรู้ความเข้าใจและมีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม					
5.3.3	จัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์					
5.3.4	จัดทำสื่อออนไลน์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ได้นำไปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้					
5.3.5	ส่งเสริมและให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ					
5.3.6	พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์					
5.3.7	ศึกษางานด้านการการทำเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จแล้ว					
5.3.8	อื่นๆ (ระบุ).....					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวธิดารัตน์ พันเด
วัน เดือน ปีเกิด	1 ธันวาคม 2536
สถานที่เกิด	ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการผลิตพืช) มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

